

Jan Magiera.

Gwara sułkowicka.

Sułkowice są osadą starą, skoro je wspomina Długosz (L. B. II 177) i Pawiński (Małopolska 47). Słownik geograficzny stąd wie o nich, że zwały się w XVI w. Sulikowice. Dzieje ich związane są z dziejami Lanckorony i Izdebnika: były one niegdyś własnością Zebrzydowskich, a dzisiaj należą obszarem swym dworskim do „państwa izdebnickiego“, majątku arcyksięcia Rainera. Kościół parafialny (do niego należą też wioski: Rudnik, Jastrzębia i Biertowice) zbudowany jest w r. 1617, ale parafia była tu już 1581 r.

Leżą Sułkowice w kotlinie, otwartej szerzej ku północy. Środkiem jej przez długość całą wioski płynie Harbutówka, dopływ Skawinki i na kartach stąd Skawinką nazywana, w samym zaś środku wsi wlewają się do niej dwa górskie strumienie: Ulbionka, zwana przez lud Łubionką, i Gościbia. Ku zachodowi aż po zamek lanckoroński wzniesienie ciągle się wzmacza, w stronie wschodniej podnoszenie się terenu przerwane spadzisto szerokim korytem Gościbi, ale po za tą rzeką wzniesienie wspina się gwałtownie i tworzy długi wał górski, ciągnący się aż ku Myślenicom i opadający bokiem długości południowym dość bystro we wsiach Jasienicy, Bysinie, Dolnej i Górnej Wsi.

Środkiem wsi wzdłuż Harbutówki z południa ku północy biegnie główna droga w gminie, drogą, którą cały ruch wozowy od Suchej do Krakowa się toczy. Z obu stron drogi rozsiadły

się gęsto stawiane domy i kuźnie. Słownik geograficzny (wydany 1890) podaje liczbę domów 440, a ludności 2596 (1237 m. + 1359 niew.) w tem 53 żydów. Spis ludności z r. 1900 tak przedstawia Sułkowice: ludności 3131 (1523 + 1608), wszyscy zapisani jako Polacy, między nimi żydów 116; domów 530.

Ludność utrzymuje się przeważnie z kowalstwa: każdy chałupnik, każdy posiadacz morga lub dwu morgów roli, nawet co trzeci lub czwarty „gospodarz“ — to kowal, jeśli nie w lecie, to w zimie z pewnością. Por. mój artykuł „Kowale sułkowiccy“ Wisła XIV (1910) 703—12. Rolnictwo w ostatnich latach znacznie upadło.

Skutkiem zamknięcia się w przemyśle swoim ludność sułkowiecka prawie odcieła się od sąsiadów i życia z nimi bliższego nie utrzymuje. Jarmarki co dwa tygodnie mają u siebie, więc nawet do Kalwaryi ani Myślenic w celach targowych nie jeżdżą często ani licznie. Z Myślenicami łączą ich sprawy urzędowe, z Kalwaryą odpusty. Kilka jednostek bywa stale wózkiem lub piechotą na stacyi kolejowej w Kalwaryi z towarami lub po materyały kowalskie, poza tem stosunki z okolicą prawie nie istnieją. Ruch „amerykański“ i „saski“ niewiele jednostek stąd wywabić zdołał, wychodzą przeważnie niewiasty.

Dzięki warunkom takim mowa ludowa w Sułkowicach mało doznaje wpływów gwar okolicznych. Działa na nią natomiast silnie szkoła, odkąd jest czteroklasową, działa też mowa literacka z ust „inteligencji“, której liczba bardzo się wzmogła w czasach najświeższych, gdy powstała szkoła kowalska, stała poczta, założono bursę i t. d. To też od przedstawionego obrazu gwary sułkowieckiej pokolenie, obecnie podrastające, rychło odbiegnie dość znacznie.

I. Głosownia.

Samogłoski.

§ 1. *a* nagłosowe przyjmuje *χ* lub *j* (*ǝ*), np. *χapetyk*, *χadukot* i *jadvokot*, *jancykrys*, *japtykoś*, *janvęnt*, *jaze* 'aż', o ile samo nie ginie: *sekuracyjo*.

W środku wyrazów og.-pol. *a* niekiedy odpowiada samogłoska inna. Spotykamy w jego miejscu:

1) *e* w rozkażniku: *dej, dejće* (ale *kivoj* i t. p.), wykrzykniku: *b^oodej*, wyrazach *d^{je}bou, xerešt*, jakoteż w *zelezny* i w przyswojeniu *katafel* 'katafalk' (analogia do sufiksu *-el*).

2) *o* w zaimku: *k^oozden, k^oozdo, k^oozde*.

2) *y* (= *e* zwężone) w wyrazach: *žyzga, žyzzyć se, jyžomp, tryřać se*.

§ 2. *e* nagłosowe ma *j* przed sobą w imieniu: *Jefka, Jeva*, częściej samo ginie, np. *lamenteoš, vañeližo, vañelik*. Odmienne od j. liter. występuje w: *Peter, vater, pšerembel, žžebuo, mexu, dexu, posēm* 'pasm', ginie w: *d^oockać, zackać, p^oockać*.

Jego miejsce zastępują niekiedy inne samogłoski, jak:

1) *a*: *agzamīn, Čemasno* 'Trzemeśnia', *xarbata, Valanty, student, Xažbyta, jašēn* 'jesion'; analogiczne: *fcašni* (wedle *fcas*), *zbladnoć* (wedle *blady*, obok *bledneć, bledné* i *bladnie*), *žajać* (według typu *dajać*); ludowy słoworód: *lamenteoš*.

2) *i*: *žiće, žićontk^o, piñņze, Vīdēn* i *Vīžēn*.

3) *o* dzięki słoworodowi ludowemu w: *uokomōn, jednorou*.

4) *ę* w odosobnionych wyrazach: *čfēk, mēskać, mēntryka*, imiesłowach od *mleć*: *mēu, mēuua, mēuuo, zmēuty*, a nadto zawsze przed spółgłoską nosową, o czem w § 9.

§ 3. *o* otwarte, szerokie, nie *uo* ani *o* słyhać w wyrazie *of* 'Hof'; por. też § 6 IV i § 10. Zresztą w nagłosie jest to z silnem zaokrągleniem wargowem wyraźna dwugłoska *uo*, w środku zaś i na końcu zgłoski z lekkim wysunięciem i lekkim zaokrągleniem warg *uo*. Ginie w *uobadvać* (przez analogię do grupy dźwiękowej wyrazu *dva?*).

Polskiemu *o* odpowiada sułkow. wyjątkowe:

1) *a*: *krapla, uoskrařiny, uoskrab^oovać*.

2) *e*: *Jerdgnuf*; w prefiksie *pro-*: *prefesur, prefesyo, prekuratur, prepinacyjo*, ale *pr^oob^oosc* i *pr^oosecyjo*; rolę tu grała różna epoka albo różna droga przyswojenia. Analogiczne: *bedra, jedua, jeuka, metua, vesna*, w konjugacyi *berē — berēmy, nesē — nesēmy, vēdē — vēdēmy* i t. p.

3) *u*: *kum^oora, stusōnek, umtoš*.

§ 4. *i* początkowe bez zwarcia krtani (oznaczone przez *ji-*,

tak samo *k^ooleji*), po samogłosce się konsonantyzuje, jak wskazują wyrazy: *b^ojsk^o*, *uozmajty*. Ginie w nazwiskach *Kaln^ooski*, *Maln^ooski* i w rzecz. *p^oolcyjo*, *p^oolcyjon*. W imiesłowie minionym czynnym *i*, *y* zostają, np. *piu*, *sk^oocyu*, (z pobliskich gwar: Krzyszkowice *būu*, *rusāu* obok *syu*, Krzęcin *robōu*, *ucōu*, Zebrzydowice *būu*, *brojuu* obok *bacyu*, *sk^oōcyu*).

Odpowiada im czasem:

1) *e* w obcych słowach: *dereg^oować*, *derektur*, *prefatener*; przysłówek *zeba* obok rzeczow. *zyba* 'wada'.

2) *u* w wyrazie *Kelusek* dzięki upodobnieniu osamotnionego sufiksu do częstszego (*Jezusek*, *kapelusek* i t. p.).

O *i* *y* przed *m* *n* zob. w § 9.

§ 5. *u* początkowe poprzedza słabe **:* **uźryć*; przed samogłoską nosową *u* przechodzi w *o* (zob. § 9).

Samogłoski zwężone.

Istnieją tu tesame, co w innych narzeczach. Co do wymowy tylko **ā* jest dźwiękiem odrębnym, wymawiane bez początkowego **:*, jak *o* niemieckie (Bohne, Lohn). Zwężone *e* wymawia się jak *y*, zaś *o* jak *u*, od którego się niczem nie różni.

§ 6. *o* ze zwężenia pierwotnego *a* spotyka się:

I. 1) w grupie nowopolskiej *ar* przed spółgłoską w całej odmianie wyrazów, jak: *cforty*, *corny*, *gorcek*, *gorp*, *χorkać*, *korpył*, *Morcin*, *mortfy*, *tforuk*, *tor* 'tarni', *torka*, *torńe*, zachowują jednak *a:* *barć*, *garuō*, *kark*, *lampart*, *smark*, *třardy*, imiesłowy na *-ar*, jak: *tar*, *zdar*, *zmar* i **umarty*;

2) w imionach: *loga*, *gńozd^o*, *głozda*, *stoduō*, *strovny*, *stroźnik*, *puōco*, *proco*, *zoco*, przyswojonych: *krota*, *pōra*, *sufłoda*, *voga* i t. p., w przymiotniku *buōy* i pochodnych, jak: *buōasy*, *buōavy*; w przyimku *lo* 'dla';

3) w słowach częstotliwych i trwałych (tak z *a* jak i z *o* powstałe), oraz imionach, od nich pochodnych: *d^oogōzać*, *fsozać*, *χōzać*, *uobōwać sę*, *uobrozać*, *uodvozać*, *uogrozać*, *mocać*, *mować*, *skokać*, *skropać*, *folić* 'chwalić', *kozać*, *krokać*, *polić*, *p^oomogąć*, *skuōdać*, *tropić sę*, *vobić*, *zabocyć*, *kozańe*, *połęże*, *skokańe*, *vymo-*

vané i t. d. Samogłoska zwężona tematowa zostaje w całej odmianie wyrazu;

4) w temacie imion żeńskich odsłownych, przed sufiksem *-ka*: *gotka*, *uoddofka*, *uopkuotki*, *noprofka*, *skuotka*, *zdofka* i podobnie zakończonych pierwotnych: *čoska*;

5) w przybrance *no-* w stopniu najwyższym przymiotników i przysłówków i w liczebnikach złożonych 11—19, np. *nolepsy*, *nog^ooży*, *čynośće*; podobnie w prefiksach *no-* *zo-* w rzeczownikach: *nab^oożęnstf^o*, *nocelnik*, *nodgr^ooda* i *nogr^ooda*, *norut*, *zogr^ooda*, *zokócułka*, *zopis*, *zop^oożyć*, *zobiś*, *Zovu* i t. d. Teżsame prefiksy w złożeniach czasownikowych mają *a*, jak w gwarach innych. W wyrazach *noguy*, *noguoš*, *nogle* pierwsza zgłoska odczuwana jest widocznie jako prefiks;

6) w nowopolskich sufiksach rzeczownikowych *-ak* *-ač* *-al* *-ał* *-ar* *-ař* *-at* i ich pochodnych w całej odmianie przypadkowej:

-ok: *biĵok*, *kapuśhok*, *k^oozok*, *p^oolok*, *pšemažlok*, *sfok*, *śležok* i t. d.; przysłówki *žiśok*, *xañok*, *tamok*, *tutok* przedstawiają się jako rzeczowniki z sufiksem *-ok*;

-oc: *b^oogoc*, *groc*, *k^oouoc*, *uoroc*, *šekoc*, *tkoc* i t. p. Przy tym sufiksie istnieje różnorodność, są bowiem imiona z postacią *-ac* i *-oc*, a tej różności formy towarzyszy odmiennosc znaczenia: nazwa osoby działającej kończy się na *-ac*, jak: *biĵac*, *k^oopac*, *tkac*, *šylac*, *vyuĵĵivac* ..., natomiast nazwy przedmiotów, narzędzi kończą się na *-oc*, np. *k^oopoc*, *tkoc*, *šekoc*. Por. czeskie *kopáč* 'kopaczka' i *kopač* 'człowiek kopiący';

-ol: *g^oorol*, *kapról*, *k^oovol*, *štyrrol* i *špyrrol*;

-ou: *jednerou* i *jednorou*, *Mixou*, *mšou* i t. p.;

-or w całej odmianie przyswojonych, jak: *čętnor*, *fīlor*, *uokulor*; *-ar* w wyrazie *dručar* jest świeżą naleciałością słowacką; niejasne jest *-ar* w *lygar*;

-oš (liter. *-arz*) w wyrazach swojskich i przyswojonych, jak: *cysoš*, *g^oosp^oodoš*, *gruboš*, *kañęnoš*, *k^oosoš* 'wyrabiający kosy', *k^oosoš* 'koszący', *kuxoš*, *lykoš*, *Uazoš*, *pekoš*, *pišoš*, *st^oološ*, *šedloš*, *v^oološ*, *g^oološ*, *miškoš*, *japtykoš*, *kacmoš*, *kayamoš*, *kfestoš*, *kramoš*, *maloš*, **umtoš* i t. p.;

-ot (łac. *-ātus*): *dukot*, *xadukot*, *jadv^ookot*, *vanot* 'rodzaj jablek'.

Rzeczowniki z sufiksami drugorzędnymi *-ek* *-yk* *-ka*, po-

chodzące od imion z sufiksami *-ok -oc -ol -ou -or*, zachowują *o*, natomiast zdrobniałe, od sufiksowych *-oś* utworzone, mają *a*, np. *piekarczyk, stolarczyk*.

II. *o* zwężone ze wzdłużenia zastępczego istnieje tutaj w zgłosce zamkniętej końcowej przed spółgłoską etymologicznie dźwięczną, po zniknięciu półgłosek, a więc:

w mianowniku l. poj. wyrazów tylekroć już powtórzonych w opracowaniach gwar innych, np. *śot, got, móu, ros, skorp, sot, vjost, vor, *oBot uobros, p*otkuot, pšykos, vyros, čezor i čozor, cygor, grajcor, m*ocor, suxor, zygor*, natomiast w całej odmianie mają *o* (a zwężone) wyrazy, przeważnie przyswojone, następujące: *bol, col, goj, grof, xok, šol, zol* i **zok* (używane tylko w formie zdrobniałej *zocek*),

w dopełniaczu mnogim imion żeńskich i nijakich, np. *bop, forp, uot, skork, lot*,

w formach zaimkowych *nos, vos*,

w imiesłowach minionych czynnych, np. *cytou, napisou*,

w rozkazniku, jak *čymoj, skorc, vymos, zapuoć*,

w zaimku *jo*.

III. *o* zwężone jako wynik ściągnięcia:

w mianowniku l. poj. żeńskich imion na **-ija* po ściągnięciu, więc: *bužo, poso, r*olo, vecežo, v*olo*, zbiorowych, jak: *braćo, kšęnžo, študanćo, vujćo*, przyswojonych i przystosowanych, jak: *gimnazyjo, lelijo, Maryjo, sęminaryjo* i t. p., akcentowanych na przedostatniej; imiona z zakończeniem *-ńa* mają w Sułk. *a* szerokie, gdy w Zebrzyd. niektóre z nich na zwężone *-ǎ* się kończą, a zatem istnieją tutaj: *žecarńa, k*opalńa, kuxńa, kuźńa, l*od*ovńa, uofcarńa, pšarńa, studńa*, także *pšeręmbła* (obok *pšeręmbel*);

w mian. l. poj. żeńskich przymiotników i imiesłów (współczesnego biernego i czynnego), np. *d*obro, špyvajonco, star-gano, zbaćono* i przymiotnikowych rzeczowników, jak: *ujyno, senžino, stręno i stryno, vujćino*. (Uw.: o różnicy w znaczeniu i odmianie typów *brat*ova* i *brat*ovo* w słoworodzie przymiotników);

w dopełniaczu pojed. nijakich rzeczowników na **-ije*, a więc *pićo, veselo, zdr*ovo*; w mianowniku mn. jest *-a*;

w bezokoliczniku i formach odeń pochodnych, jak imiesłów miniony czynny, we wszystkich rodzajach słów ściągniętych, np. *boć še, bou še, boua še, bouo še, d^oostoć, gźoć, loć, poć, sp^ooźoć še;*

w całej odmianie słów konjugacyi V (typu *kochać*) z sufiksem *-a-*, prócz bezokolicznika, np. *grać, gros, gro, groće, groj, grojće, grou* (ale *graua graje*); *zdo še, zezdo še; k^ooxać, k^ooxoće.*

IV. Tensam dźwięk zamiast ogólnopolskiego *o* (czyli odpowiadającego mu w Sułk. *o*) znajdujemy w grupie *tło* w nagłosie po zniknięciu *ł* np. *sotki, sov^o, sovok*. Przykłady ze spółgłoską nagłosową *s* są powszechne, natomiast z ust kilku tylko słyszałem: *gova, govoc, vos*, większość przeważna mówi: *guova, vuos, zuos* i t. d. Podobnie *p^ootuomęń* obok *p^ootomęń*. Zob. też grupę *oN* w ustępie o nosówkach.

Samogłoska w przykładach, ostatnio wymienionych, ma czas trwania w wymowie dłuższy niż w przypadkach innych.

Uwaga: Liter. *a* = sułkowickiemu *a* i *o*.

Spotykamy wyrazy i formy, które w ogólnopolskim mimo pochodzenia i znaczenia różnego brzmią jednakowo, w gwarze zaś sułkowickiej wykazują różnicę w samogłoskach: *a* szerokiem i zwężonem, która odpowiada historycznej różnicy pochodzenia i tworzenia się wyrazów. Najliczniejsze są tutaj imiona żeńskie i przymiotniki dzierżawcze typu: *syn^oova* i *syn^oovo* (zob. słoworód). Podobny stosunek jest między imiesłowami czynnymi żeńskimi a ich formami znaczenia czasownikowego, np. *żima pšesua* i *pšesuo žima* 'miniona'. Trzecią grupę stanowią imiona z sufiksami *-ac* i *-oc*, np. *k^oopac* i *k^oopoc*.

Prócz gromad takich są i wyrazy oddzielne, których kilka dla przykładu przytoczę:

kara 'wózek' — *kora* 'kara'

laska 'plecionka do suszenia ryb' — *loska* 'kij'

para (wodna) — *pora* 'dwoje'

saza 'osad dymu' — *sozo* 'więzienie'

trujca 'trójka' — *trujco sfęnto*

gatka 'wiązka' — *gotka* 'opowiadanie'.

Tęsamą różnicę uważamy w czasownikach złożonych ze *stać*, np.:

*d*ostać* 'dosięgnąć' — *d*ostoć* 'doczekać, dojrzeć (o owocach)'.
vystać 'wystarczyć' — *vystoć* 'wyczekać'.

Zjawisko to gwarowe jest niekiedy przy mazurskiem wymawianiu spółgłoski jedynym wskaźnikiem znaczenia wyrazu, gdy w innych dyalektach w odpowiednich wyrazach są spółgłoski różne, np.:

macać 'dotykać' — *mocać* 'maczać'
racyć 'częstować' — *rocyć* 'zecheć'
vracać śe — *vrocać* 'oddawać'
nas 'nasz' — *nos* 'nas'
vas — *vos*.

§ 7. *e* zwężone w wymowie niczem się nie różni od *y*, w niektórych tylko razach brzmi jak *i*, mianowicie w połączeniach *nimom*, *ni m*ogemy* i w słowie *ćmil* 'trzmieł' i 'Szmul'. Pojawia się ono w przypadkach i warunkach bez mała tychsamych, co *o* (*a* zwężone).

To *y* ze wzdłużenia pierw. *e* lub z pierw. *i* przed *r* występuje w nowożytniej polskiej grupie *-ćeřt-* i *-ćert-*, np. *byżm*ować*, *byżm*o*, *żyrgać*, *myżwa*, *ýyżba*, *ýyżgać*; *cyrvec*, *cyrvonny*, *ścyрка*, *ścyrv*o*, *zoćyrka*, *zbyrki*, *żyrzyć* i t. p. we wszystkich formach czasowych czy przypadkowych; w bezokolicznikach *ćyć*, *żyć*, *mżyć*;

w słowach częstotliwych i trwałych w całej ich odmianie, np. *uoblywać*, *uobzyrać*, *uogżywać*, *uotczyzać*, *p*oścyłać*, *pšetfyrac śe*, *ścybać*, *ślypać*, *zaśfycac*, *zavýrac*; *gnywać*, *klyjić*, *lycyć*, *mysac*, *nażykać*, *uobzywać śe*, *ślybać*, *śpywać*, **uśmýxac śe*, *zamyżać*, *zmýżać* i t. d.;

w temacie imion i słów od nich pochodnych: *byda*—*byżić*, *lyki*, *lykařtf*o*, *mlyk*o*, *pyże*, *żybę*, przyswojonych: *cýsoř*, *karyta*, *kateżyta*, *kryda*;

w temacie przed sufiksem *-ka*: *żyfka*, *żyska*, *lyska* 'leścyczyna', *lysk*ovy*, *p*olyfka*, *zlyfki* i *ślyfki*;

w sufiksach *-er* i *-eř* w całej odmianie: *kawalyr*, *pařyr*, *pařyżany* (też *pařyrus* 'papieros'), *řpacyr*, *chużyř*, *koumýř*, *m*oźżyř*, *pařyř*, *Skubýř* i t. d. Przyswojenia nowsze zachowują *-er*: *uorder*, *řpormajster*;

w odmianie słów: *jeść, umieć, widzieć*, a zatem: *jys, jy, jyc, jyće, *unmys, ýće* ...

Jako wynik wzdłużenia zastępczego mamy *y*:

w mianowniku imion, gdzie zgłoska końcowa jest zamknięta spółgłoską etymologicznie dźwięczną, jak: *kurżyl, p*ośył, pšyjo-ćyl, ɯoży* 'orzech', *ńyć, śnyć, zomyć, d*obr*ożyj, k*oɯożżj, ɯolyj, żyożyj* (ta sama wymiana w *badyl -ela*). Natomiast w wyrazach: *bys, cyl, dysc, ćyr, gnyf, gży* 'grzech', *klyj, jys, pyś, śmy* 'śmiech', *śnyk, śpyf, ýś, zlyf, żlyp, zyrć, źýś*, zachowujących *y* przez całą odmianę, jest ono wynikiem innych przyczyn;

w bezokoliczniku, który stracił *ć*, i rozkazniku, np. *ńys, pšynys, plyś, ýś, vyýs* 'wywieść' i 'wywieźć', *życ, vyżyc* *śe*;

w imiesłowach: *byk, zażyk śe, żvlyk* (obok *zvluk*) ...;

w rozkaznikach: *żyj śe, lyj, pyj, śyj, ýyj*.

Uw. Inne przemiany *-ej* w § 11.

§ 8. *o* zwężone ma tutaj pochodzenie i wymawianie *tosamo*, co w języku literackim, wystarczy więc wskazać jeno nieliczne zresztą odchylenia w sułk. od ogólnopolskiego:

w grupie nowopolskiej *-tłó-* po zniknięciu *ł* (*u*): *kuśe* 'kłos', *vuśe, vuśeń* i t. p.;

w temacie imion żeńskich *ɯužo* i *vulo*, w rzeczowniku *kum*ora* 'komar' i 'komora'; w temacie wyrazów: *stus* i *stusgnek*, zaimka **un *una *un*o* i wyrazie przyswojonym **umtoś* 'ołtarz';

w zakończeniu mianownikowem *-or* np. *derektur, faktur, gqśur, ɯonur, prefesur, pšeuur, volur*; przyswojenia najnowsze zatrzymują *-or*, jak np. *akt*or, k*olekt*or*.

Odchylenia w przeciwnym kierunku są mniej liczne i całkiem odosobnione: *tfuś* *tf*oża* ..., *dv*ok, g*orol, g*orola* ... *sk*obel sk*oble*; rozkazniki *p*oć, p*ojże*, słowo *sp*ożnić śe* we wszystkich formach.

Samogłoski nosowe.

§ 9. Zasadniczo istnieją w gwarze sułkowickiej dwie nosówki, *tesame*, co w języku ogólnopolskim. Nieliczne i odosobnione przykłady, jak: *kąnty, kfąndrac, pínżeśont* — znaczenia nie mają, zwłaszcza, że wymowa ta nie jest powszechną i nawet

w tych kilku wyrazach słyszymy także: *kanty*, *kfęndrac*, *piń-
żęśont*. Charakterystyczne są nosówki wtórne przed spółgło-
skami *m* i *n* i wytwarzanie się spółgłosek nosowych po samogło-
skach nosowych: *m* przed wargowemi *b* *p*; *n* przed przednioję-
zykowemi *t* *d* *c* *ʒ* *ć* *ʒ* *č* i *n* przed *k* *g*. Rzecz to dla Sułkowic
znamienna, iż tutaj wzmaga się dążność do rozwijania nosówek
wtórnych, gdy w sąsiedniej Jastrzębi i Podmieściu Lanckoroń-
skiem siła rozkładowa rozdziela nosówki na samogłoski czyste
+ *n* *m* (np. *gamba*, *centy*).

ę wtórne rozwija się z *e* i *y* przed *m* *n*. Przykłady:

a) *e* przed *m* *n*: *jēm jēmy*, *vēm vēmy*, *Uodemberk* 'Oderberg',
uošem, *sēmnoŋ*, *śedēm*, *tošemka*; *dęnk*o*, *k*ozdę*, *lę*, *uojcēnas*, *sē*,
tē, *zodē*, *zacēna*, *p*ocēni* i t. p.;

b) *i* *y* przed *m* *n* (nawet *ñ*): formy zaimkowe *jēm* 'im',
ñēm, *ś ñēni* ...; wyrazy *budēnek*, *dēmać*, *dēm*, *gżēms*, *uodēmorka*,
uozdēma, *rēma*, *mēnoś*, *rēmatys*, *tręngēl* ... w partykule *-bym*:
jobēm, *sedbēm*, *ślibēm*,

w odmianie terażniejszości: *lecēm*, *sfażēm*, *puacēm*,

w nazwiskach: *Zograbeński*, *Zawileński*.

Wyjmują się *mūŋ*, *mōnek*.

Z fonetyki międzywyrazowej: *fieŋp*osup*, *josqveznē*, w wol-
niejszej wymowie jednak: *fien sp*osup*, *jo sōm veznē*.

Mimo tak częstych nosówek wtórnych są tu przecież przy-
kłady, acz nieliczne, że ogólnopolskiemu ę odpowiada w sułk.
samogłoska otwarta i tak:

→ *e*: *bedē beżes* ...; *me*, *će*, *śe*; *Śleżok* obok *Ślōsk*o*.

→ *y*: *jycñēñ*, *pykny*, *pytnośće*, *żėvytnośće* (dyssymilacja do
następnego *m* *n*).

ę końcowe (wygłosowe) zostaje jak w ogólnopolskim, bez
wtórnego *n*.

§ 10. Samogłoska *o* pojawia się w przypadkach zwięzienia
samogłoskowego jako odpowiednie zwięzienie ę, skutkiem wzdłu-
żenia pierwotnego, zastępczego i ze ściągnięcia, a więc w tema-
tach słów częstotliwych i trwałych: *nacqśać*, *zakrōnć*, *uotkrōnć*,
*p*oponźać*, *vyvñnć* *śe*, *zuklōnć* *śe*, *zasmōnźać*, *żqmbić*, **użqmbać*
i t. p.;

w temacie rzeczowników np. *ćqzor*, *ćqzary*, *norōnck*o*, *vqngēl*,

vɔŋglorka, vɔŋgłoš, vɔŋɔče; pɔŋci, vɔssy, vɔzi 'wężej' obok *węzi*, w rozkazniku *čɔš, čɔšće*;

w nieodmiennym imiesłowie współczesnym np. *cytajɔncy, lezɔncy, śpyvajɔncy, stɔjɔncy*;

w bierniku l. poj. ze ściągnięcia: *lelijo, sɛminaryjo* i t. d.

Wtórne *ɔ* zawdzięcza swe pochodzenie spółgłoskom *m n* po *o* (zwięzone *a*) i *ʷo* (liter. *o*),

Og.-pol. *am* → *om*: *Jabrɔm, kɔmbrat, zɔmek, ɯɔmac, ɔm, vɔm*, w odmianie czasownikowej: *kɔɔɔm, kɔɔɔmy, śpyvɔmy*.

Og.-pol. *an* (liter. *an, anin*) → *on*: *dɔmɔnikɔn, kašɔn, ka-pitɔn, parɔn, pɔn, plebɔn, stɔn, ślabɔn* tylko w mianown.; w całej odmianie zachowują *ɔ*: *Jɔn, kšɔn, Scepɔn, zbɔn, gɔnek, vɔnek, zbɔnek, Scepɔnek*.

Tegoż samego pochodzenia jest *ɔ* w sufiksie *-anka*, np. *małiŋanka, małyžanka, maślanka, śklanka*.

Uw. *a* otwarte w: *Franek, kamfɔra, kaštanek*.

Og.-pol. *om on* → *ɔm ɔn* (w innych gwarach zwięzenie), np. w tematach: *kromka, sɔma, sɔmka*, imiesłowach: *śfadɔmy, pɔkryjɔmu, vɔdɔmy*, w zakończeniach celowników l. mn. *ɣɯɔpɔm, rybɔm, żeckɔm; čɔnek, ɯgɔnek, pɛščɔnek, čišɔny* i t. d.

Og.-p. *on* → *ɔn*: *kɔŋski, ɯɔŋski*.

Og.-p. *un* → *ɔn*, np. *bɔntɔvać, fɔnt, pɔŋktalɛ, w suf. -unek: stusɔnek, trefɔnek*.

Og.-p. *um* → *ɔm*: *kɔm, kɔmća, f kɔmy*.

Og.-p. *yn* → *ɔn ɔm*: *mɯɔn, mɔnek*.

Uw. 1. *ɔ* wygłosowe bez półgłoski *m* istnieje w 3. osobie l. mnogiej czasownikowej: *jadɔ, taŋcujo*, w toku jednak zdania zjawia się *m* jako wynik fonetyki międzywyrazowej np. *jadɔm_a ŋe pačɔ, pačɔm_a ŋe vɔžɔ*.

Uw. 2. *ɔ* wygłosowe z *-m* występuje w narzędniku l. poj. żeńskich imion nawet tych, co mają biernik na *ɔ* bez półgłoski *m*: *lelijo* (4) — *lelijom* (6), *paŋɔm*; to samo spostrzegamy w formach przymiotnikowych (*pyknɔm*) i w narzędniku zaimkowym, jak: *sɛmnɔm, stɔbɔm*, widoczny wpływ męś. i nij. końcówki narzędnika.

Jak w samogłoskach zwięzonych, podobnie i przy *ɔ* spotykamy równorzędną samogłoskę czystą z nosówką dzięki róż-

nym pochodzeniu i znaczeniu, np. *gańiac* 'poganiacz' i *gōńiac* 'wałęsający się', *bant^oovać* 'przewracać' i *bōnt^oovać* 'podburzać'.

Ściągnięcia samogłosek.

§ 11. Oprócz przytoczonych w rozdziale o samogłoskach zwężonych notuję jeszcze: z przyswojeń *raln^ooś* 'realność', *pōpntal^he* 'punktualnie', z deklinacji dop. żeń. dekl. zaim.-przym. *te d^oobre m^ooje k^oożane matki*, ze złożień z *iść*: *vyś*, *pśyś*.

Og.-polskiemu *-ej-* cel.-miejsc. przym. żeń. i stopnia wyższego przysłówków odpowiada *-y*, *-i*. np. *zuy curce*, *lepsy*, *tańsy*; *lepi*, *tańi*, *g^ooży*, *nopśykśy*. Również og.-polskiemu *-ej-* w formach czasowników złożonych z *iść*: *uobydę*, *uodydę*, *uodyś*, *uodyże*, *pśyże*, obok czego jednak równocześnie w tych samych wyrazach *ę* z epentetycznego *n*: *uobęńś*, *uodeńś*; też *zdęm^oovać*.

-ój- przechodzi w *-u-* w złożeniach z *idę*: *puś*, *duś* 'dojść'

Spółgłoski.

§ 12. Ze zmian niezależnych, przeprowadzonych konsekwentnie. podnieść należy:

1. Tak zwane „mazurowanie“, t. j. wymowę og.-pol. *š ž č ř* jak *s z c ż*, z czego wyjmują się tylko nieliczne wyrazy, jak: *kaśket*, *uośust*, *pśęńica*. Wyraz *skarżyć* brzmi *skarżyć* i przez całą odmianę zachowuje *ż* zamiast *z* (prawdopodobnie przez analogię do form deklinacyjnych: *skarże*).

Lata jednak najnowsze wprowadzają zwycięsko wymowę literacką skutkiem napływu inteligencji i wpływu szkół tak, że liczne jednostki, w rozmowie z równymi sobie mazurujące, wobec „panów“ wymowy tej unikają.

Wyrazy obce miewają tu *ś ź*: *jiśpektur*, *uopśtelōnek*, *śpa-s^oovać*, *śper^oovać*, *śtudent*, *żereśt*, *kaśtōn*, *k^oośyryny*, *maśy^oovać*, *śaxraj*, *śatk^oovać*, *śfarc*, *śfop*, *śkapa*, *ślak*, *śpagat*, *śpūlka*, *śpok*, *śpyrać*, *śruba*, *śtoba*, *śt^oorc*, *śtuka*, *zreśtōm*, *żandar*, *futraś*, *kuraś*, *śarśa*.

Etymologiczne *ř* brzmi jednak zawsze jak *ž* lub *š*: *gżyśnik*, *g^oosp^oodoś*, etymologiczne *tř* jak *č* (o czem niżej).

2. Sułkowanie znają przedniojęzykowe *ł* z wymowy Lanc-

koronian, ale tę wymowę uważają za nienormalną i przedrzeźniają obywateli lanckorońskich. Ich wymowa jest wargowa, a stosunek wtórnego *u* do *u* jest zgodny ze stosunkiem *j* (*ĭ*) do *i*. W pełni rozwinęło się ono przed nagłosowem *o*, jako lekkie zaokrąglenie warg występuje przed nagłosowem *u* i środkowem *o*. W związku z tą wymową jest zanik *u* (**ł*) między spółgłoską *a* o *u*, np. *dubać*, *duĭi*, *duth*o*, *guĭi*, *guĭka*, *putn*o*, *sovok*, *sotki* (nie *s*otki*), *suxać*, *stuc*, *stumić*, *tucek* (zebrzyd. *dvuĭi*, *tfucek*), zob. też § 6 IV. Odosobnione *bamgńćić*, *bamont* 'bałanut'. Zastąpione jest w kilku wyrazach dźwiękiem *l*: *plaski*, *p*ośylać*, *valek*, *valk*ovać* (zapewne skutkiem upodobnienia słowa *walek* do *Walek*); w miejscu jego spotykamy *f* w słowach: *sfyseć*, *sfysouem*, *ani sfyχu dyχu*, w imiesłowach zaś minionych *n* na końcu po samogłosce nosowej i z jej powodu, np. *vżon*, *pšyĭjena* i t. d. w całej odmianie.

3. *χ* jest tylko jedno, odpowiadające literackim *ch* i *h*: *χańok*, *χavok*, *χendryk*, *χadukot* i t. p. Końcowe *χ* albo przechodzi w *k* (w formach izolowanych): *dv*ok*, *ček*, *pęńćik*, *d*obryk*, albo też ginie: *da*, *du*, *gr*o*, *gży*, *pr*o*, *óyr* i *óyš*, *zńyś* (w sąsiedniej Jastrzębi i tutaj *grok*, *gżyk*), w nazwiskach *Flejtu*, *Pele* ... obok żeńskich *Flejtuska*, *Peleska*. Tasama tendencya w grupach spółgłoskowych: *kćeć*, *zakćeńe*, *zokćouka*, *sknće* (to też i *kt* zostaje bez zmiany na *χt*, np. *derektur*) i w połączeniach międzywyrazowych: *ńeg beże*, *d*obryk senuf* obok częstszych *tańi_gużikuf*, *v zyĭ_kyrpcak*, *żevu_duzyk*. Coraz częściej jednak słyszy się *snće*, **usnće*, *vysĭa*, *snće*, *snće jaze *use* 'schnął, aż usechł', *tnće*, *pnće*, *pĭa*, czasem nawet między spółgłoską a samogłoską: *s*ody*, *sudnće*, między samogłoskami: *kateĭis* i na początku wyrazu: *uće*, *uójco* 'choć, choć co'. Zamiast *χ* występuje *f* w: *tfuś tf*oża*, *Ĳyruś*, *Ĳyrek* 'Hieronim', *krufki* 'kruchy'; to samo w grupie **χf*: *faua*, *p*ofolić śe*, *fće śe* (też *zufauy*).

§ 13. Zmiany w grupach spółgłoskowych.

v po bezdźwięcznych przechodzi w *f*: *cforty*, *tfuj*, *sfĭjać*.

Og.-pol. *tř* → *č*, *stř* → *šč*: *ča*, *čmĭl* 'trzmiel', *ščęza*, *ščyc*, *ščępać*, *ščyĭgñ*.

Og.-p. *rs* przed spółgłoską → *ś*: *cysaśki*, *m*ośki*, *nopaśtek*, *pośkać*, *lykaśtf*o*, *roĭyśtf*o*, *vaśtat*, *p*osmoścać* 'pozmarszczać'.

Og.-p. *śr *źr → śr źr: śrybuo, żrauy, żrybek, *uźryć (i analogicznie vźr^ook); tak samo srućić.

Z dwu spółgłosek końcowych druga ginie: *Benedyk, frak* 'fracht', *kontrak, nık*; *jancykrys, jes, kšes*; *d^ooš, čekav^ooš, zodr^ooš*, 'zazdrość', *nalyš, pšyňyš*; *b^oojaš, pš, pleš, pšyjoš, ścyr, tor* 'tarni'; *katejis; lat^oorus, myš*; *p^oomys, zmys, krot, nus, pšyvyk*.

Podobne uproszczenia w środku wyrazów w grupach o trzech spółgłoskach: *člivić, uocnqnć še, tnqnć*; *napasnqnš, nameshnik, nopaslivy, k^oošnica*; *Prqmnik, p^oožqmnie* (z **qndn*); *felfeber, garuo, gvižnqnć*; *gorcek, gorka*; *d^oomyšny, lek^oomyšny, mašnicka, smyšny, žemeshnik, muće za nami* 'módl się'; *japk^o*; *šrybny, šrybnik; pšyry*. Zob. też § 12, 3. Z grupy trzech spółgłosek, zaczynającej się od *f*, ginie pierwsza: *kruleski, vad^ooski, spinać še, spulny, sp^oomogać, stōska, styl, zmortfystaie*.

Uproszczenie grupy (przez zatrąę zwarcia) widać też w: *žvėnk, žvėnceć, zvqn, zbėnek; štyry*.

Ujednostajnienie grupy co do palatalności jest powszechne: *gžyšnik, k^oošnica, čić, šlyš, vyžni, nižni, uyžnik, šlyvać i žlyvać, š nem, š nık i ž nem*. Odstępstwa najczęstsze przed wargowemi: *sfijac, smyšćić, zbýrac, ž nık, muće za nami* 'módl się', *nažouem* 'nad działem', *p^oovružėžica, zmýš* 'zmierzeh', ale i tu tylko w wyrażnych złożeniach, obok tego bowiem: *čmıl* 'trzmieł', *žmija, čfurka, žvir, žbýš, žvýžena, žvėnk*.

Wzór Benniego (MPKJ III 98) $\acute{S} + \bar{S} \Rightarrow J\bar{S}\bar{S}$ występuje tu w całej sile tak w środku wyrazów jak i między nimi: *cyjsca* (z **cyšca*), *Marg^oojsce, zejšcać še, řyj se* (z *nyš se*), *veje* (z **vež ze*), *pšyňyjze, lejze* (z **leć ze*), *p^oojze, šejze*. Tu należy też *žqńca* (z **řqńcca*).

Ostatnie trzy przykłady wykazują też inną zasadę: $c \check{c} + s$ (też $\acute{c} + \acute{s}$) $\Rightarrow c \check{c}$ (ewent. $\acute{c}$), $c \check{c} + z \Rightarrow \check{z} \check{ž}$, widoczną na przykładach: *pyze* (z **pýc ze*), *vybože* 'wybacz że', *jyze, paže* (z **pać ze* $\Leftarrow$ **patř ze*), *muće za nami* (z **muć še* $\Leftarrow$ **mut še* 'módl się'), *jauoėžėłqny*. Także dwie spółgłoski o temsamem miejscu artykulacyi upraszczają się w tem położeniu w jeden dźwięk: *macce, pšyšřoccać, sać, še, leki, męki* (obok *letki, mętki*), *kōnica, uokėńica, dqnėli* 'dom mieli', *p^oocqntekedy* 'początek kiedy', *p^ootrovėndne* 'potraw wiednie', *vlyžev^o* 'wlec drzewo', *povružėžica*

‘powrót dziedzica’ i t. p. Wyjątek stanowią: *uoddofka*, *p^ooddema* i *nacc^o*, *zeccyuo g^o*.

W położeniu międzywyrazowym udźwięcznia się końcowa bezdźwięczna także przed początkową samogłoską oraz spółgłoskami płynnymi i nosowymi: *dyż mi ta ^uuśne*, *pludem*, *vlugem*.

§ 14. Z innych zmian, odosobnionych lub nieprzeprowadzonych konsekwentnie, notuję następujące:

Przedrostek *s* zachował nieraz swe brzmienie przed płynnymi: *smoścać*, *smyśny*, *smeścić se*, *sromp*, *srućić*, *stręnk^oośiny* (z *^usrę-*); obok *sływać*, *s^u nęm*, *s^u nik* mówi się też *żywać*, *z^u nęm*, *z^u nik*; zachowało się też *s* w *sfijać*.

Palatalność *ó* zachowała się w *óforo*, *ófurka* obok *cforty*, dawne *g* w *legutki*.

Zmiany *v*: *babeuna*, *mańebry*, *uoktoby*, *uotyba* ‘wotywa’, *rebi-d^oować*; *ślebedny*; *moxać*, *uopserm^oować*.

ř $\Rightarrow$ *r*: *żyrgać*, *zażyrgnąć*, *óyr*, *óyrsycek*, *óyr^uo^uek*; zob. też § 13.

c w przyswojeniach z niemieckiego: *cony*, *magacęn*, *magacęner*.
ś $\hat{=}$ *z*: *śk^uo*, *ślklany*; *zēbra*, *zēgary*, *zgać*; *śleżok*; *z^uobać*.

Assymilacya: *męńec*, *frybra*, *tryjuter*.

Dyssymilacya: *filanc*, *lumer^o*; *kacmoś* obok *karcma*, *gancoś* obok *gorceek*, *bernaden*, *Vícenty*; *dezeńter*, *śryb^uo*, *felfeber*, może *persad^oować*.

Pojawianie się spółgłosek: *stręnk^oośiny*, *Xęndryk*, *kęmbrat* (z upodobnieniem do *brat*).

Inne zmiany, zupełnie odosobnione i analogiczne, pomieszczone w słowniku.

II. Budowa wyrazów.

Słownik gwarowy bywa pstry niezwykle. Różnobarwność jego pochodzi stąd, że sufiksów i tym podobnych części składowych wyrazu jest bardzo wiele, okazów zaś dla każdego typu skapo. W gwarze sułk. z tego powodu zaznaczę szeregiem jednym te prefiksy i sufiksy, których niema w tych samych wyrazach w języku literackim, nie pomijając naturalnie i wyrazów nie wspólnych, które dla gwary omawianej są jednak znamienne.

Sufiksy wypadnie zaznaczyć jako zakończenie wyrazowe w ich postaciach nieteoretycznych, bo według stanu obecnego zarówno gwary jak i języka literackiego trudno czasem wskazać postać sufiksu dawniejszą. Mniej charakterystyczne formy i wyrazy znalazły swe miejsce w słowniku.

§ 15. Sufiksy rzeczownikowe:

pols.-liter. -acz: *biac*, *k*opac* 'robotnik kopiący', *k*opoc* 'kopaczka, narzędzie'.

-erz: *gacópysz*, *chużysz*, *uupysz*.

-ach: *poż* *poży*.

-ik (-yk): *śfeżyk* 'świder', nazwy rodowe, jak: *Semcyk*, *Strencyk*.

-ak: *biak*, *b*olok*, *d*okuchok*, *żyrozok*, *gizdok*, *mańiok*, *put*orok*, *višelok*, *zbiok*.

-ek: *pecek*, *pšets*obek* (na *pšets*opku* 'przed sobą'), *pš*odek*, *sp*odek*, *zoguvek*; w pochodnie zdrobniałych: *cebžycosek*, *čosek*, *k*osycosek*, *kšenzosek*, *věpšosek*.

-ec: *bażeńec*, *Fšćeklěńec*, *kużeńec*, *mr*ověc*, *uodmėńec*, *uospa-řeńec* (=niedouczony).

-ik: *jedn*or*ocnik*, *puanetnik*.

-ga: *uazęga*, *uostęga*, *plečuga*.

-ja: *bontacyjo*, *gružo*, *chužo*, *rabacyjo*, *strapacyjo*.

-awa: *xlaptava*.

-ina: *chuščina*, *maxežyna*, *streńk*oviny* i *zreńk*oviny*.

-isia: *čelša*, **Uliša* i *Uliša* 'Julia' ...

-ota: *ps*ota*, *živ*ota*.

-ula: *gizdula*, *žystula*, *šivula*, *zgadula*.

-ucha: *m*oduža*.

-ka: *uodemorka*, **ukrotka*, **ušotka*, *pšyuożyfka*, *vikaryjka*, *zbyrki*; *čiscka*, *pšycka*, **ugańacka*, **uńijacka*, *gońacka*, *ścigacka*, *v*ozacka*, *zvíjacka*, *čelicka*, *st*olicka*.

-ica: *deńeńica*, *dyxańica*, *gn*ojnica*, *gurnica*, *kaleńica*, *kozańica*, *k*ošnica*, *p*opruźnicy*, *suxalńica*.

-ina: *stryno*, *ujno*.

-ówka: nazwy miejsc, domów, posiadłości od właścicieli, np. *Bylcufka*, *Kużeńcufka*, *V*oźńokufka*.

-e: *nofše*, *pšyfshe*, *p*odmėšće*, *p*od*oreńže*, *zom*ošće*.

-isko: nazwy pól od plonów zebranych, jak: *kōńicysk^o*, *uofśisk^o*, *żimnocysk^o*, nazwy narzędzi: *hicysk^o*, *t^oop^oożysk^o* itp.

-owo: nazwy pól, np. *K^oojs^oov^o*, *Frank^oov^o*, *Vujt^oov^o*.

§ 16. Sufiksy przymiotnikowe:

-i: *hēpili*.

-ki: *g^oorki*, *xyпки*; przysłówki imiesłowe, jak: *na klęcōncu*, *na lezōncu*, *na sēzōncu*, *p^oo śpōncu* ...

-ny: *χarny*, *uogrubny*, *pšēcivny*, *sfarny*, *d^ookucny*, *dug^oosny*, *dyχačivny*, *grub^oosny*, *smyšny*, *telk^oosny* 'tak wielki'.

-ni: *g^oodne śfēnta*, *pšyg^oodne pēšmi*, *dulni*, *gurni*, *vyžni*.

-in: *mamušin*, *z^oojscyn*.

-any: *žēčany*, *japcany*, *ruvňany*, *čēšnany*.

-aty: *pašaty* i *pašasty*, *ščēmpaty*, *zēnaty*.

-isty: *uok^oopisty*, *uospisty* 'sypki'.

-ut- (ć, ś) -ki: *Volutki*, *Voluški*, *cyrvōhutki*, *prēnžutki*, *prēnžuski*.

-awy: *gizdavy*, *merlavy*, *grubavy*.

-iwy: *vr^oodlivy*.

-owy: *dysc^oovy*, *fš^oovy*, *śnig^oovy*, *vec^oor^oovy*; przymiotniki dzierżawcze na: -uf -ova -ov^o od imion i nazwisk męskich: *frankuf*, *tatuś^oova*.

-szy w stopniu wyższym: *duği duksy*, *g^oorcejsy*. *uocfy uocfyjsy*, *Kepski Kepšćyjsy*, *lekcejsy*, *mēkcejsy*.

Uw. Właściwe Sułkowicom są: *p^oouēdnyjsy* i *d^oop^oouēdnyjsy*, *rańsy* i *rańyjsy* w znaczeniach stopnia równego.

§ 17. Sufiks zaimkowy -ik rozwinięty w sułk., np. *c^oošik*, *cyjšik*, *kt^ooryšik*. W dzierżawczych suf. -sk-: *naski* i *vaski* obok *nas* i *vas*. W liczebnikach dzierżawczych jak w przymiotnikach jest suf. -^oovy, np. *st^oovy*, *tyšōnc^oovy* na wzór *font^oovy* 'gwoździe, sprzedawane na funty, setki i tysiące'. Rzeczowniki liczebnikowe przyjmują suf. -ka, np. *čfurka*, *pytnostka*, *sežžēsōntka*, *śudēmka*, wielokrotne (od 5—10) i podziałowe tworzą się zapomocą sufiksu -i: *pēnci*, *sešćifōnt^oovy* *χlyp*, *p^oo uošmi jin^oo brali*. Liczebniki nieoznaczone: *kela*, *kelka*, *tela*, *telka*, *čela* (dopeł. od *keli* i t. d.) przyjmują suf. -ny, a z nim znaczenie przymiotnikowe, odpowiadające znaczeniu rzeczowników **kel^oošć*, *tel^oošć* i t. d.: *Kel^oosny* 'jak wielki', *telk^oosny*, *čelg^oosny* 'wielki'.

Przysłówki mają sufiksy rzeczownikowe i przymiotni-

kowe zależnie od swego pochodzenia i znaczenia, oraz formy. W stopniowaniu jest *-i -y*, przyczem godne są uwagi formy: *duży, g^oorcy, g^ooręcy, lepi lepsi nolepsi, pśut pś^oożi nops^oożi, pyrvi*.

Sufiks *-ak* rzeczownikowy i *-ik* przymiotnikowy są w wyrazach: *żiśok, chańok, xavok, tutok, keśik, vnetki, vneżutki, zavżutki*. Suf. *-bōnć*, właściwy Sułkowicom, zastępuje stale ogólnopolskie *-kolwiek* tak w zaimkach jak przysłówkach: *kabōnć* 'gdziekolwiek', *skōndbōnć* ...

W czasownikach na wzmiankę zasługuje suf. bezokolicznikowy *-ova-* jako zaboreczy i wypierający *-yva-* tak, że ten już prawie nie istnieje.

§ 18. Prefiksy.

W dziedzinie czasownikowej tylko prefiksy zaznaczyły pewną odmiennosć od języka literackiego, w niektórych, nielicznych przecie, wyrazach brak prefiksu, istniejącego w ogólnopolskim, albo zamiast dwu jest jeden lub zupełnie inny. Inne prefiksy są w czasownikach:

d^oożyć 'zedrzeć' np. ubranie, *d^oożyrać*.

uobrać się np. *pyżem się uobroū na vžōnu, uobżyrać się, uodecnōnć, skšēpīć* 'pokrzepić'.

zbocyć się, zb^ooleć, zdać się 'przydać się', *zešfocacć, zgodacć się*.

Zwłaszcza pref. *po-* przed pref. *-roz-* często się pojawia: *p^oor^osp^oożyć^oovać, p^ooūozbījāć; p^oocar^oovou, p^oozabyrou*. Formy takie i w powszechnej mowie polskiej coraz są częstsze. Przy słowach częstotliwych formalnie, z treścią czynności dokonanej, bywa sufiksów więcej niż w literackim.

§ 19. Tworzenie nazwisk rodowych.

Od nazwisk męskich na *-ski* tworzy się nazwę żony jak w ogólnopols. na *-ska (-sko)*: *Kaln^ooski, Kaln^oosko*; nazwa syna otrzymuje zakończenie *-ok*, przykłady jednak nie są częste: *Gaśeńscok, Kaln^ooscok* i to ze znaczeniem i pojęciem raczej przynależności do rodu niż jako nazwa samoistnej jednostki. To pojęcie przynależności i pochodzenia silniej występuje w przyzwiskach, przydawanych obywatelom nowym, z innej wioski przybyłym, które potem stają się nazwiskami, jak: *Byśińok, Skavińok*.

Imiona córek kończą się na *-onka*: *Gaśeńscōnka, Kaln^oos-*

ćonka i tak samo od wszystkich innych nazw męskich, na samogłoskę czy spółgłoskę zakończonych, np. *V^ooźńok* — *V^ooźńo-ćonka*, *Skubyżonka*, *Xajda* — *Xajżonka*, *Majożxa* — *Majosonka*. Jednakże *Buśonka* 'żona *Buśka*'.

Formy te nie są powszechne i częstsze jest opisanie, np. zamiast *Jabramćonka* jest tylko *Jabramcyna N.*

Imiona synowskie dostają końcówkę *-cyk*: *Dvuraźńok* — *Dvuraźńocyk*, *Radon* — *Radoncyk*, *Streńk* — *Streńcyk*, *Skubyś* — *Skubyrcyk*.

Nazwy rodowe na spółgłoski mają w nazwie żony suf. **-bka*: *K^oożicka*, *Mycoka*, *Streńcycka*, *Skubyrka*, *Galus* — *Galuska*; w nazwiskach, gubiących *-χ* wygłosowe: *Flejt(χ)* — *Flejtuska* — *Flejtuszonka*, *Peł(χ)* — *Peleska*, *Selva(χ)* — *Selvaska* i t. p.

Nazwiska na *-ek* i wiele luźnych tworzą formy żeńskie przez końcówkę *-ovo* (*-ova*): *Źyrećk* — *Źyrek^oovo*, *Mark^oovo*, *Śijek* — *Śijk^oovo*. Podobnie od nazwiska *S^ooska* powstało *S^oosk^oovo*. Nazwiska córek w tej kategorii wyraża się tylko przez opisanie: *Mark^oova* *Salca*. Różnorodność obu nazwisk żeńskich typu *Źyrek^oovo* i *Źyrek^oova* odpowiada różnorodności rzeczowników i przymiotników: *brat^oovo* 'żona brata' i *brat^oova* (przymiotnik dzierż.), *śfagr^oovo* i *śfagr^oova*, *kšenż^oovo* i *kšenż^oova*. Z tymi okazami łączy się typ: *vujćino* (= *vujt^oovo*) i *vujt^oova*.

Nazwiska męskie na *-a* mają stare prawidłowe postaci żeńskie z końcówką *-ino* (*-ina*): *Xajda* — *Xajżino*, *Xeśla* — *Xeśłino*, *Majożxa* — *Maj^oosyno*. Według tych wzorów mogą się tworzyć formy żeńskie od innych nazwisk, jak: *Repeć* — *Repćino* — *Repćonka*, *X^ooroczy* — *X^ooroczino* — *X^ooroczonka*.

Czasem synowa zachowuje nazwisko panięskie, gdy chodzi o wyróżnienie jej od matki męża, np. *Małińonka* 'żona młodego *Latpńa*' dla odróżnienia jej od starej *Latpńki*, chociaż nieporozumienia unika się niekiedy i przez dodatek przydawkowy: *staro* — *młodo*, np. *staro-Garbenka* — *młodo-Garbenka*.

§ 20. Partykuły.

Przymyki *bez* i *pśes* bez różnicy używane,

skrony i *skruś* 'z powodu, dla': *skrony* *ćebe ni m^oogę jiś*,
z vułi 'z powodu',

ku w różnych znaczeniach: *ku* *vec^ooru pśyde d^o vos*, *p^ooće*
ku nom jeś.

Przysłówki z form rzeczownikowych: *fcašni*, *fćogle*, *pšody*, *ćejēm*, *pěxyty* i *na pěxyty*, *pšetfc^oorēm*, *za jutrēm*, *xonēm* 'szybko', *na p^oopšyc*, *na pr^oost*, *p^o leku* i *p^o legutku*, *p^o vėla*, *p^o tela*, *d^o tela*, *p^o ćmoku*.

Spójniki: *jag jin^o* 'skoro tylko', *právė* 'właśnie', *ruvnė* 'zarówno', *t^oli* 'otóż'.

Wykrzykniki ciekawsze: *će*, *ćeg^o*, *ćejo*, *žizg^o*, *nože*, *uo jej!*

III. Odmienneia.

§ 21. Rzeczowniki.

Rodzaj rzeczowników w sułk. niezawsze zgadza się z rodzajem ich w ogólnopolskiej mowie. Odmienność tutaj tak się przedstawia:

Do męskich należą: *dol*: *s teleg^o dola pšyset*, *dor* 'darń', *d^oopnocek*, *fas^ool*, *g^ooręnc*, *uodznak*, *mr^ooėec*, *uopuot*, *patrol*, *P^oodguš*, *šit* 'sitowie', *stacyjon*, *štr^oof* 'kara' i 'zwrotka', *Zovuj* 'Zawoja'.

Żeńskie są: klasyczne -*ium* tutaj -*yjo*: *gimnazyjo*, *seminaryjo*, *pšyviłijo*, dalej *bedra*, *kum^oora* 'komar', *uošrutka* (chleba), *p^oodotka*, *spuocka*, *šonga*, *Zak^oopano*.

Dwurodzajowe są: *got* i *gada* (2 znaczenia, zob. słownik), *murk* i *m^oorga*, *liter* i *litra*, *kfest* i *kfesta*.

Nijakie: *kuše*, *vuše*, *p^ootxoupe*, *pšetxaype*, *šlype* i nazwa miejscowości *Šlenę* (zapewne skutkiem analogii do: *imienia*. *siemienia* w przypadkach pobocznych, choć inne, jak: *žėmėni*, pozostają w rodzaju męskim).

Dopełniacz. W męskich zwycięża końcówka -*a*: *dėmba*, *lasa*, *dv^oora*, *dysca*, *pr^oost^o* z *m^oosta*, *sp^ook^ooja*, *ka gėmba uadno tam d...* *niimo sp^ook^ooja*, w wyrażeniach przysłówkowych: *d^oožiša*, *z doėen dovna*, *z gupa frant*, *s prentka*, *z nogua* i t. p. Ruchome *e* zatrzymują: *besu*, *dexu*, *mexu*.

Żeńskie (i męskie) z tematem palatalnym mają -*e*: *duse*, *syje*, *kr^oople*, *letanije*, *Maryje*, *pańe*, *plebanije*, *veze*, *krfe*, *šcyrne*, *ćešle*. Rzeczownik *vulo* ma *vule*, ale w zwrocie przyimkowym: *z vulišteg^o*, *z vuli neg^o*.

Nijakie, na -*e* (←**-ije*) zakończone, mają -*o*.

Uw. *tyżęń* ma odmianę *tydńa* i *tyżńa* (dla sułk. właściwe), *tydń*oju* i *tyżń*oju* i t. d.

Celownik. Męskie przyjmują końcówkę *-oju*, powstałą zapewne ze skrzyżowania się obu końcówek *-u* i *-owi*, na co też wskazują formy na *-oóu*, żywe w gwarze sąsiedniej Sułkowicom Gościubi. Kończówkę tę mają żywotne: *brat*oju*, *wojc*oju*, *kõh*oju*, nieżywotne zaś zwyczajnie po przyimku *ku*, np. *ku k*ość*oju*, *ku p*ot*oju*. W nijakich pojawia się również *-oju*: *ku p*ouudń*oju*, *ćelenc*oju*, *jińeń*oju*.

Biernik dawny męskich zachowany w terminowych określeniach: na *śfenty Jõn*, w zwrotach: *kig*oześ ta gżyxa r*obiu tele casy?*, *dejze z ros!* Żeńskie na *-a* mają *-e*, natomiast zakończone na *-o* *-i* mają *-o*: *v*odę*, *pańo*, *ruzo*, *veceżo*.

Miejscownik ma częstsze *-e*, bo nawet w *-u* tematach: *domē*, *syńe*, nawet *v rotuśe*, *kapeluśe*; *frak* 'fracht' ma na *frakće*, ale obok *f kõntrakće* też *f kõntraku*.

Narzędnik żeńskich po nosówce przyjmuje *-m* wtórne: *jazdom*.

Mianownik l. mn. Pierwotna końcówka *-i* (prócz form wspólnych z liter.) istnieje w zwrotach: *ćmośi* (*gżyśi*, *kaći*) *će tu nadałi*, *byśi g*o tu pśyńeśli*, *żażi g*o vezo*, *za tańe pĩnõnzę pśi męso jezõ* ..., zwykle jednak **-y*: *xuopoki*, *kõntraki*, *prefesury*; *-a* w obcych: *grõnta*, *prezenta* ... i kilku rodzimych: *pšepisa*, *sõnda* 'rozprawy', **użenda* (abstr.) obok *sõndy* 'budynki sądowe', **użedy* 'domy urzędowe'. W ostatnich przykładach przebija się wyróżnianie zmysłowych i umysłowych wyobrażeń.

-o w: *kşęzo*, *muzykanćo*, *vujćo*, choć i te już wypierane przez: *kşęz*oće*, *vujz*oće*.

Dopełniacz męskich ma najczęstszą końcówkę fonetyczną *-uf*, bo słyhać nawet: *bratuf*, *kruluf*, *kşęzuf*, niekiedy także żeńskie tę końcówkę przyjmą, np. *jizbuf*, *pańuf*, *pxuf* 'pcheł'.

-i posiadają jeszcze niektóre z tematem na spółgłoskę miękką i nijakie na *-ńe*: *badyli*, *kiji*, *kruli* (w znaczeniu 'królików' i wyrażeniu kalendarzowym: *uot će kruli*); *godafi*, *k*ozafi*, nawet *rańeni*.

Pierwotny dopełniacz jest w zwrocie: *ros kela cos*. Zbieg

spółgłosek końcowych otrzymuje *e* wstawne dla ułatwienia wymowy, np. *pasem* 'pasm', *tašem*.

Biernik pierwotny w zwrocie: *v dyrdy, v dyrtki, f te razy* 'wtém'.

Narzędnika zakończenie *-ańi* zwyczajnie, nawet: *uocani, *usani*.

Miejscownik zamienia formy dawne na *-ex* postacią na *-ax*, już słyhać tylko: *f Prusak, na Mazurak, na Vegrak, na Saksak, ve V^ooxak* i t. p.

Liczba podwójna prócz okazów literackich wykazuje tylko w śpiewce: *dva paŭa* i w rachowaniu nie tylko: *dvoma rēńskēma*, ale i *štyrēma rēńskēma* lub *rēńskōma*.

§ 22. Zaimki.

Na uwagę zasługuje zwrotny zaimek: *se* 'sobie', *še* 'się'.

Wskazujący *tēn ta t^o* ma w narzędniku l. p. jedną formę dla męs. i nij., w l. mn. dla wszystkich rodzajów: *tēm tōm tēm, tēmī tēmī tēmī*. W rodzaju żeńskim l. poj. odmiana jest: *ta te ty tē tō (tōm) f ty*.

Zaimek *on ona ono* brzmi: **un *una *un^o*. Jego odmiana jest: **uneg^o *une *uneg^o; *unēmū *uny *unēmū* i t. d.; **uñi *une, *unyk, *unēm* i t. d. Po przyimkach są formy ogólnopolskie, np. *uod ñe, ku ñēmū, ś ñōm*.

Zaimek pytajny *ki* słyhać tylko w zakłęciach pytaniowych i to z rzeczownikiem: *ki djeboŭ? p^oo keg^o djebŭa?* Względny *kt^oory* ma o niezweźzone. Dzierżawczy: *muj, m^ooja, m^ooje* nie ma form ściągniętych.

Uw. Zaimki: *jaki* i *kt^oory* wymieniają się, *jaki* zwyczajnie, przyjmuje też znaczenie liczebnika nieokreślonego, np. *m^ooze ta moz jakieg^o centa?* Podobne znaczenie ma zaimek: *c^o, c^oośik*, np. *mōm ta c^oośik centuf*.

§ 23. Przysłówki.

Forma rzeczownikowa żyje jeszcze w mianowniku l. poj., np. *kšyf, rod ñe rot, zdruŭ* i t. p., w innych przypadkach już tylko w postaci przysłówków. Wzór odmiany złożonej:

L. p. m. *d^oobry d^oobro d^oobre d. d^oobreg^o d^oobre d^oobreg^o*

c. *d^oobrēmū d^oobry d^oobrēmū b. d^oobrq d^oobrqm v d^oobry*

n. *d^oobrēm d^oobrqm d^oobrēm L. mn. d^oobzy d^oobryk d^oobrēm* itd.

W przypadkach pochodnych mają odmianę zgodną rzeczowniki i przymiotniki typu: *brat^oovo* i *brat^oova*, różnica formalna obu tych znaczeń jest tylko w przypadku pierwszym.

§ 24. Liczebniki.

Odmiana: *dva dŕe, ŭoba ŭobŕe, dv^ook ŭobuk, dvom i dŕema, ŭobŕema* bez różnicy rodzaju, rzadziej *dvoma i ŭoboma* (dla rodzaju męskiego); *čy, ček, čem i čema*, podobnie *štyrema, pŕeńcema, sešćema* i t. d. 5—10 mają w dopełniaczu końcówkę *-i* lub *-ik* (zebrz. *-ix*) od przymiotników przyjętą, np. *pŕeńci, sešći(k)*. Przy liczebnikach setkowych każda część odmienia się osobno: *dva sta, dv^ook set, čem stom*. Dwie formy: *dŕesta* i *dva sta* mają dwa znaczenia: 'dwieście' i 'dwie stówki'. Jako przydawka ma liczebnik setkowy postać jednolitą, np. *dŕestoma ŭuxnolanŕi, cus p^oorażę s čystoma rŕŕnskani?* W złożeniach forma *st^o* zachowana: *st^ooletni*.

Podziałowe mają po spółgłosce niespalatalizowanej końcówkę *-u*, po palatalnej *-i* (także *-ik*): *p^o pińżešontu, p^o sešżešontu, po pŕeńci*. Przy połówkach jest dopełniacz porządkowego według odmiany rzeczownikowej: *pu čŕŕa, p^o pu čarta* i t. d.

W rachowaniu, prócz liczenia zwykłego, liczą też przez odejmowanie, np. *dvašća bes ček, st^o beze dv^ook*, analogiczne są wyrażenia: *štyry papyrki bez zŭoteg^o, štyry nad dva sta* i t. p. W Zebrzyd. liczą zawsze naprzód jednostki, potem dopiero dopowiadają dziesiątkę, tutaj sposób ten liczenia stosowany jest przy rachowaniu snopków albo wiązek drzewa w ilości większej. Objąsnilo mię, że dziesiątki się powtarza przy każdej nowej jednostce, więc można ją niedbale, półgębkiem, wymawiać i trudniej ją zapomnieć, natomiast jednostka się zmienia, przeto łatwo się pomylić przy osłabieniu artykulacyi.

W oznaczaniu czasu ciekawe jest psychologiczne kładzenie uwagi na godzinie zaczętej, np. *na čŕŕi* oznacza czas po odbiciu drugiej godziny. Oznaczanie godziny wyraża się liczebnikami porządkowymi przy częstkach, głównymi przy całościach, a więc: *jus pu čŕŕe, byŭo m^ooze pu pŕonte, prŕŕŕe viŭo pŕeńż g^oŕŕin*.

§ 25. Czasowniki.

Słowo *być* ma odmianę zupełnie nowożytną. W czasie teraźniejszym obok form: *jezdęm, jeźdeś, jes, jeździezmy, jeździeście, sŕ*

istnieją równie częste formy: *jo jes, tyż jes, *un jes, my sq, wyżce sq, *uñi sq*, a także: *sqmy, sqśce*. Rozk. *bqńć, bqńćce*. Imiesłów zaprzeczony tego słowa może mieć znaczenie współczesnej warunkowości, np. *jo byfsy t*obqm, t*obem ...*

Czas teraźniejszy. Wyrównanie samogłoskowe widoczne w typach: *berę, beżes, beże, berq, nesę, nesemy, nesq, véde, vézē*. Wyrównanie spółgłoskowe zaś mamy w okazach: *m*ogę, m*ogemy, pletemy, puacemy, jademy, pudemy, sużemy, v*olemy*. Luźne okazy: *pre, vre, vezę, zvyro (v*oda)*.

Rozkaznik pierwotny w 3. os. zachowany w zwrotach: *Bug zapuac* (po za tym zwrotem tylko: *zupuac*), *żyj śe vulo B*osko!* Słowa na *-ac* mają rozkaznik w 2. osobie na *-oj*: *davoj obok dej, kivoj, śpysoj śe, vqzoy* i t. p. Czasowniki z bezokolicznikiem na *-qnć* mają formy na *-ñij*: *gviññij, śadñij, sk*okñij, zgrabñij* 'zgarñij'. Według tych analogiczne rozkazniki mają słowa z IV odmiany: *m*odlñij śe, p*om*odlñij śe, verćij* i t. p. W szybkiej mowie słychać i skrócone formy, jak: *c*of śe* obok *c*ofñij śe, muć śe (muće), k*ojs* 'kołysz', *p*oć, ñexoj* 'nie rusz'. Rozkaz wyraża się też trybem oznajm., np. *pużes stont? pużiz d*o budy!*

Bezokolicznik. Słowa, wyrażające czynność chwilową, mają bezokolicznik i odmianę według konj. II., choćby w ogólnopols. miały formy inne, np. *śadqnć, spadqnć, sp*ocqnć, varknqnć, vyrtnqnć* 'zwrócić', *zegnqnć* 'zgiąć'. Częstotliwe lubią suf. *-ja*: *dajac, stajac, żajac, psyznajac śe*.

Imiesłów współczesny na *-ęcy* rzadki, chyba w pieśniach i śpiewkach (np. *śpyvajency*), zresztą *-qncy*: *jadqncy, ñe pśymyżajqncy, ñe vycytajqncy*. Zastępuje przymiotnik czy określenie: *kśqska m*odlqncq*, służy też do wyrażenia trybu oznajmującego, łącząc się wtedy ze słowem *być*: **una jez na p*oćce z*ostajqncq* (nie: *uostajqncq*) 'służy na poczcie', **un byu nolezqncy d*o para-fñje* i t. p.

Imiesłów bierny teraźniejszy ma dwa ciekawe okazy: *sk*om*oś* 'rzekomo' i *uakqme (piñqñze)* 'budzące łakomstwo'.

Imiesłów miniony czynny zamiast ogólnopols. *-qt -ęta -ęto* ma w końcówce dźwięki *-qn -ęna -ęn*o* tak w konj. I.: *vśqn*, jak i w II.: *kśyknqn*. Podwójne formy są częste od słów, które z jednej konjugacyi do drugiej przeskakują, np. *sk*ocyu* i *sk*o-*

knɔn, *sk*ocyɔa*, *sk*okɔa* i *sk*oknɛna*, *sɣut* i *sɣudnɔn*, *złɔnk* *śe* i *złɛnknɔn* *śe*, *pśevyrtili* *śe* i *pśevyrtnɛhi* *śe* i t. d. Skutkiem tego, że formy żeńskie mają czasem samogłoskę analogiczną: *gɛtɔa*, *ɛsɔa*, *pletɔa*, powstają i formy trybu oznajmującego podwójne: *gɛtɔɛm* — *gɛudɛm*, *pletɔɛm* — *pludɛm*, *zavlygɛm* — *zavlugɛm* i t. p.

Imiesłowy: *żraɔy*, *d*ożraɔy* istnieją tylko jako przymiotniki.

Imiesłów miniony bierny. Przeważa forma na *-ty*, np. *śadɛnty* (*mlyk*o śadɛnte*), *p*or*ośɛnty*, **umarty*, *zɛɛaty*, *zɛɛity*, *zasoty*, ale: *vyłɔny*, *zagżɔny*. Imiesłów ten jest coraz częściej przymiotnikiem: *jo zɛɛaty a tyż jesce smarkoc*, **una juz lezaɔa *umarto*, *a ci śe kili* ...

Uwagi o czasownikach:

drżec nieużywane, zastępowane formami słowa: *čɔś śe*, *čɛś śe* ...

gnać: *zɛɛɛ*, *zɛɛes*, *zɛɛe* ...

gżmiec w znaczeniu 'pędzić' według typu *nośic* (IV): *p*ogżmɛɔ* *za ɛɛm*.

kuć 'kłóć': *k*olɛ*, *k*oles*, *k*ole* ..., czasownik chwilowy: *k*olɔnɔć*.

łɛɛnɔnɔć śe 'łac się', *łɛɛnɛ*, taksamo: *łɛɛnɔć* *łɛɛɛ*, *śɛɛnɔnɔć* *śɛɛɛ* ...

suć: *suɛ* i *syɛ*.

śɔś se i *śɔɛś se* ma formy: *śɛɛɛ* i *śadɛɛ*, *śɛɛɛɛ* i *śadɛɛɛ*.

véric ma drugą postać *vértac* z całą odmianą według V.

zryć ma 3. l. mn. *zreɛɔ*.

-żryć ma podobnie *d*ożreɛɔ* 'dojrzeją' obok *d*ożrɔ* 'dojrzą' i reszta form jest odmienna dla obu znaczeń: *d*ożreɛɛ* — *d*ożrɛ*, *d*ożreɛe* — *d*ożry* i t. d.

Znamienne dla gwary sułk. jest rozwielenianie się typu czasownikowego odmiany II. na niekorzyść odmiany I. Również zwyczajem jest konjugacja V. wobec III., gdy znowu jej częstotliwe wymykają się do III.; wymiana zatem wzajemna. Obok form: *klaskɔm*, *k*opɔm*, *kulɔm*, *ɔɔm*, *praskɔm*, *ɔɔɔm*, *plɔn*

tóm śe, rykóm (vujd ryko — kr^oova rycy), strugóm, śekóm, stroxo itp. slychać: *uosp^oożycuje, p^ookšykuje* i podobne. Jak w odmianie V. te z III. się znalazły, które w bezokoliczniku się kończą na -ać, tak z V. do III. te przeskoczyły, co skutkiem analogii w bezokoliczniku -ować posiadają, np. *kaz^oować, pšygraz^oować, zaskak^oować, p^oozgrab^oować*.

§ 26. Gwara sułkowska a zebrzydowska (por. Jan Biela: Gwara zebrzydowska, Rozpr. wydz. filol. IX 149–217).

Odległość wzajemna tych wsi wynosi milę drogi, różnice mimo to dość znaczne, mianowicie:

- 1) zebrz. *ro^ota, ro^oec* — sułk. *ro* lub *uo*: *ro^ota, ro^oec*.
- 2) zebrz. początkowe *u-* bez przykładu — sułk. *u-*.
- 3) zebrz. *eN* ⇒ *éN*: *tén, śedém, zádén* — sułk. ⇒ *eN*: *tén, śedém, zodén*.
- 4) zebrz. *-e* ⇒ *e*, *-o* ⇒ *o*: *kure, nese*, acc. *rolo*, 3. pl. *jezo* — sułk. *-e*: *kurę, nese, rolo, jezq*.
- 5) zebrz. *-eñ* ⇒ *-ej*: *gzebej, nebespecejsf^o* — sułk. *-eñ*: *gzebeñ, nebespeceñsf^o*.
- 6) zebrz. *xf-* ⇒ *kf-*: *kfa^o, kfać*, alé *-x* zostaje: *v ni^x, dvux* — sułk. *fa^o, foć*, ale *v ni^k, penćik, dv^ok*.
- 7) zebrz. *bu^o, broju^o* obok *my^o, krocy^o* — sułk. *pi^o, broji^o*.
- 8) zebrz. resztką aorystu: *jezde^x, p^oożycy^o* — sułk. tylko *jezdém, gñudém*.

Słownik.

Wyrazy oznaczone * są zupełnie nowym przyczynkiem do »Słownika gwar polskich« (Karłowicza). W innych przeważnie nowe znaczenie.

aj vaj, zytku, ne^oumytku! jak „dla pieczeni“, np. siedzieć
će čepnę, t^o či ji ajvaj ne z pijakiem, częstującym za
p^oom^ooze. towarzystwo.
asyst^oować — towarzyszyć komu *bagańće* — rupiecie, drobiazgi.

bagańcoś — kramarz (pogardl.).

bańt^uovać — przewracać rzeczy w szybkim szukaniu.

**bapcoł* — liść babkowy.

bapka — 1) kowadło gwoździa-
rza, wbite do kloca; 2) że-
braczka; 3) matka matki; 4)
ciasto; 5) liść babkowy; 6)
akuszerka. NB. w znaczeniu
'garnka szerokiego' nieuży-
wane (porówn. *capłok*).

**barańatka* — czapka baran-
kowa.

barce — wagi do noszenia ko-
newek.

barzał — barchan.

**barzałki* — bary: *vəʒn g^uo za*
barzałki ji ɛisnɔn nɛm ɯo
żenę.

Bartomeń: *p^uo śfentɛm Barto-*
mɛnu ɛmɔj dupɛ na ɯomɛnu.

**baśark^uovać* — mitrzyć czas.

bazyć se — zachciewać się: *za-*
bazyɯo mu se jak stary bałe
torek.

bele ka || *bele ka* — byle gdzie.

bele ke || *bele ke* — byle kiedy.

bełek — głębia rzeczna.

Berek — imię żydowskie, utoż-
samione z „burek” w wyra-
żeniu: *nɛ kozdemu psu berek*.

blank — огоłocony (np. z pie-
niędzy).

bocyć — pamiętać: *a ty t^uoż mi*
nɛ dou, bocys? zabocyć — za-
pomnieć; *pšybocyć se* — przy-
pomnieć sobie.

b^unt^uovać — buntować.

b^uocyć se — chmurzyć czoło, dą-
sać się.

b^uoleć — gnić: *zimnoki b^uolejo*.

bratfa — dratwa.

brevider || *breviderne* — otwarcie,
wprost.

brużzić — przeszkadzać, zawa-
dzać komu.

bucek — drewno, polano okrągłe
cienkie.

bugzapuac: *za bugzapuaz zr^uo-*
biu — darmo zrobił.

bujny, np. *na gembɛ* — pełny na
twarzy.

**bur* — sosna.

**bycek* (*piwa*) — barylka piwa.

być: *beże* — dość (przy wydzie-
laniu części).

be — wszak: *beć ɛe ta staż na t^uo*.

bedra — biodro.

**bijac* — pomocnik kowalski.

bijac — bić młotem jako pomo-
cnik.

bołasy — białawy.

capłok — garnek szeroki.

car^uostf^uo — czarodziejstwo.

cas: *pšyże cas, beże nas; casu*
na t^uo maɯo, a ɯocy za
duz^uo.

**cecużyć se* — przekazywać się
z czem.

cent^uoryjo — centurya (ziele).

cɛmpɛć lub *cupeć* — siedzieć skur-
czonym.

corek — stół sklepowy, szyn-
kwas.

- **cotać* — czatować; *p*ocotać* — przydybać.
- **c*o d*oś* — dość często: *c*o d*oż d*o* *ne zażyroŭ*.
- comber* — tłusty czwartek.
- **cøn cõny* — druty długie proste (die Zonen).
- cupeć*, zob. *cẽmpeć*.
- **cyjõnk* — ciągnięcie loteryjne (Ziehung).
- **cyrp*olić* — sączyć.
- **cytelnik* — przewodnik kompanii odpustowej: *un byŭ za cytelnika*.
- cytf*or*ove naşõnko* — lekarstwo dla dzieci na spędzenie glist.
- ćapkać še* — pluskać wodą w kąpieli.
- ćeplĩ* *ći?* — dobrze ci tak? (z ironią).
- ćeşeuka* — siekiera szeroka cieślińska.
- ćfarćizna* — czwarta część roli.
- ćfyżyć* — jeść leniwo.
- ćiscka* — ciżba.
- ćisnõnć*, rozkaznik: *ćiś*, *ćiśće* — rzucić; *p*oćisnõnć kogo cẽm*.
- ćmavy* — ciemnawy.
- **ćmoşi* *će nadałi* — lichy cię przyniosło.
- Ćmil* — Szmul.
- ćosek* — 1) łopata chlebową; 2) zasłona na oczy krowom.
- ćpać* — 1) *ćfyżyć*; 2) *zryć*: *uõcpou še* — nażarł się.
- ćupas* — szupas.
- ćyrlica* — cierlica, grzebień do czesania lnu.
- čas(k)* *pras(k)* — trzask-prask.
- čevice* — szerokie trzewiki, np. zimowe żołnierskie.
- čežij* *bez žẽmby* = *muvić p*o pańsku*.
- Čemaşno* — Trzemeşnia.
- čymać na termiñe* — 1) zawodzić, np. z wypłatą; 2) nie dawać stojącemu odpowiedzi.
- **dałibuki* — Lanckoronianie, od ich zaklęcia: *dałibuk!*
- darẽmñica* — robocizna gminna.
- dar*ovać*: *ñe daj ñe daruj, a p*o tẽm ñe zaŭuj*.
- dervis* — psotnik.
- dẽmẽñica* — pęcherz na palcu.
- dol*, **oddol* — dal, daleko: *tele dole*; *s tele dole* || *s teleg*o dola*.
- dovn*oşcañi pşesuo* — zapomniane, np. dług, obietnica.
- d*obry*: *d*obre z d*obrẽm a zũe sam*o* (przytyk, powstały z opowieści o góralu, który kukielkę pszeniczną jadł z masłem i twarogiem, a placek owsiany gryzł jałowy); *d*obreg*o t*o zafse maũo*; *na d*obre* — zupełnie: *ji zginõn na d*obre*, *ũun se p*oset spaż na d*obre*, zob. *na pykne*.
- d*ojnõnć sp*os*obẽm* — sprytnie podejść kogo.
- **d*okucnok* — dokuczający.
- **d*oluber*ovać* — ni stąd ni zowąd coś dostać lub kupić.
- **d*opcycoki* — buty dobczyckie podobne kalwaryjskim, zob. *kalvaryjok*.

**d^oopukać* — dobić, spowodować,
np. *straśnie nażomb ii t^o mu*
d^oopukaŋo, ɥosɣ^oor^oovou se tag
ze umar.

d^o sɛla — dotąd.

d^oośfutać se — dopytywać się.

**d^ootyśać* — otuchy dodawać.

d^oov^oożić nad kim — krzyczeć
na kogo, łajać (np. służbę).

d^oożryć: kt^o nie d^oożry ɥokɛm,
tɛn d^oouozy v^oorkɛm.

dr^oosc, dr^oozga — drozd.

**drycno* (*żevuɣa*) — skoczna,
zwinna.

**dubanek* — leniwy robotnik
(dłubiący).

ducka — koszyk wysoki z dwoma
usami.

ducol — dzióra w łodzie wybita
dla nabierania wody.

dudrać — dłużyć, leniwo robić.

dudy albo *lełita* — wewnętrzności.

**dunǫńć* — trącić o coś.

dupa: ka gɛmba ɥadno, tam dupa
sp^ook^ooja nimo — vɛɔn dupe
v goż ii p^ooset — ɣ^oopok, kaś
ty dupe d^oopot? — pšylepiu se
jak suɣy p^oosek d^oo dupy
(... d^oo żyć).

**dupeć* — głupiec; *zadupić se* —
zagapić się.

dusn^oota — kaszel.

dyɣnǫńć — technąć: *ani dyɣne*
ani truɛne (ani się ruszy).

žad^oofske fsy — chwast zbożowy
i ziemniakowy: obfity jego

owoc drobny iglicami chwytając
się nader łatwo sukni i trudno
go od niej oderwać.

żadyga — człowiek do niczego,
dziadowaty.

żivać se komu, p^oożivać se —
napatrzeć się do syta: *a jak*
se ii p^oożivoće, pšyżće nazot.

żot: nog^oorsy z żada pɔn, a no-
lepsy s pana żot.

żyrgnǫńć (lɛn) — dzierzgać, strzę-
pić.

żyfki pyrsy st^oopɛn d^oo pɛkɥa.
fajrant — skończenie roboty
w kuźni.

fas^oovać — 1) kształtować główki
gwoździ we formie; 2) otrzy-
mywać zapłatę, np. miesięczną.

fe^oora — wieczora.

feler albo *ɣyba* — wada, skaza.

**felez^oovać* — wołać po kolei
imiennie.

**fetlok* lub *petlok* — grzyb wszel-
ki niejadalny.

folidupa — przechwałek.

**f^oormir^oovać* — formować.

foryś — forysie.

**frajebuś* — pędziwiatr.

**fsykać* — wzdychać boleśnie.

**fsysać se, ftykać se* — wściu-
biać się, np. do rozmowy.

furmańić — zarobkować jazdą:
kt^o som kce furmańić, muśi
druǫig nie ganić.

furmǫnka: 1) jeżdżenie ciągle, 2)
wózek przygodny: 1) **un mo*

zafse furmonkę s panami, 2)
nie pude, b^o mom furmonkę.
*(na) *fider mader* — na chybił
 trafił.

fidrygus — fireyk.

**filanc* — strażnik skarbowy.

gada — wszy: *gada g^o zre.*

(na) galope (jechać) — pędem je-
 chać.

(p^o) gawęzi pšysuo — lekko coś
 osiągnąć.

**ganadrać* — ganić, przyganiać.

gańżara — powrozisko.

garyta — galareta, studziennica.

gas — nafta; *gas^oova šfycka* —
 naftowa świeczka.

gavenda — nudziarz, przeska-
 dzający.

gavron — kruk (*kruk* — nieuży-
 wane).

gazeta: v gazety puścić, do gazyt
p^oodać.

**glańda* — plećuga, c^o jin^o
gupe godańe pravi.

**glańdać* — plesć po pijanemu.

guut: djeboz z guodu muzy u-
pe; nie ça n^odu jin^o guodu.

**gnić* — leżeć w łóżku do póź-
 nego dnia.

gniuka — uleżałka, ulegałka.

gotka — wiązka drew lub pa-
 tyków.

**gont^oovnica* — krokiewka, na któ-
 rej się gonty niesie na ple-
 cach, by wynieść na dach.

g^oork^o: kt^o g^oork^o leći, ten ži-
mu^o puści.

g^oorol: g^oorola vyšéigać albo vy-
gańać — młócić; g^oorol p^o
pecu uorou, p^o nolepe navra-
cou, f pecu kluski namacou.

g^oosp^oocki — właściciel zajazdu
 (cz. *hospodský*).

g^ooš: g^ooš nesp^oožyvany t^o nie^u-
san^oovany.

**g^oošcol* — gorycz.

graca — kopaczka szeroka do
 zgarnywania błota.

gradus — stopień: 1) *p^oošli na*
graduse — po stopniach do ka-
 plicy ukrzyżowania w Kal-
 waryi; 2) *mrucz na 30 gra-*
dusuf.

**grapcok* — grab.

**gręmasić* — grymasić.

gr^o — groch: *nie xyci se gr^o*
ščany, jag nie uovožany.

**gućić* — powolnie robić.

gupi: gupe godańe t^o nigdy nie
p^oom^ooze ani gembé ani dupe;
z gupem se nie nagodo, ze
smarkatém se nie najy.

guzdraua, guzdralski — gu-
 zdrała.

gvouty rety — gwałtu, ratuj (wy-
 krzyknik).

gży — grzech: *gży nie d^o gemby*
žin^o z gemby.

gelt^oovać — mieć znaczenie, być
 ważnym, np. gulden: *stare*
centy geltujó d^o n^ooveg^o r^ooku.

geuccé — zgiełk czynić, krzy-
 czeć.

gemajny — prosty żołnierz.

gicol albo *giza* — noga (w tonie grubym).

xabina — różga brzozowa.

xad'a — ubranie narzeczalne: chustka u kobiet, zarzutka, płaszcz u mężczyzny.

xadry — ubranie codzienne.

xaukać — szczekać.

xaupny — domowy: *jo jem daje xaupny xlyp nie kupny*.

xamać — szczekać, na kogoś wymyślać.

xamk'ować — na czworakach chodzić.

xapel'ować się s kēm — klócić się, procesować się: **o cus się tak xapelujące?*

xapetyk — smak do jadła.

xapnōnć — pochwyć nagle (jak pies).

xarm'osić się — drapać się, trzeć sobą, np. krowa o drzewo.

xasuo — zmowa: *zr'obiū s nēm xasuo*.

xexuać się, xexuom się i xexlē się = *xarm'osić się*.

xepkać się: xepko mi się i cko mi się — mam czkawkę.

xerski — piękny i zgrabny.

**xemuwać* — wycierać, np. ubranie.

xend'ozyc — oczyścić ognisko z żużli.

xlaptać się — pluskać po błocie.

**xlaptava* — rzadkie błoto.

xlasnōnć — uderzyć w twarz: *a *un g'o xlas f pysk*.

xlydać — szukać.

xlyp: xlyb mo fsendy dōe skurki — wszędzie trzeba ciężko pracować; *jak kces xleba, t'o p'otsk'oż d'o nēba*.

xolka — dziewczka (cz. holka).

xol'of'ić — głośno mówić, np. *vujt xol'of'i na luži*.

xop, xob-zuōżyj — wielki złodziej.

xonēm — szybko: *jin'o sē xonēm vyrtiij* (cz. honem).

x'or'oba: b'olōncki lub *šfyžbōncki* — świerzb, **jimouki* — ospa,

uodry — odra, *šady g'o bijo* — ma wymioty, *uoskōmīny* —

swęd na podniebieniu po kwaśnych owocach, *zgaga mē*

pece — podniebienie mię piecze, *dusn'ota* — kaszel, *dušić*

się — kaszleć, *dyxabića* — krótki oddech, *k'olki mē kujō* —

mam klucie, *kurc* — kurecz, *uofat* — kurecz w ręce, *rēma* —

katar: *pōn mo katar, a xuob mo rēmę, šipka* — zaparcie

oddechu u dzieci, *zimno g'o* częśe — ma febrę, *kužo šlep'ota* —

zamglenie oczu wieczorem, *padnēnto (syja)* — wolo-

wato nabrzmiała.

x'ory: x'reg'o sē pytajo a zdr'ovemu dajo; x'ory nē jodo.

xropkę mēć na k'og'o — mieć chęć zemsty.

xrustać — gryść głośno, np. owoc twardy.

chuśkacka — huśtanie.

chuśkać — huśtać.

chuśkofka — huśtawka.

chyba — wada.

chybać — brakować: *maŕo mu c^o*

chybo — niebardzo chory;

chybo mu ze jes kulawy — tę wadę ma, że jest kulawy.

chyt^o — prędko, spiesźnie.

jagnusek — baranek wielkanocny.

jag^oda — 1) jagoda ogólnie 2) borówka.

(na) jak^o na tak^o — w każdym razie.

jamuzna — jałmużna.

jangrys — agrest.

jankor — zadąsanie; *uozjank^o* — żyć *še* — rozdaśać się.

jan^oent — adwent.

jaśeń — jesion.

jed^oya, jeŕka — jodła, jodelka.

jednać, ^ujednać — godzić, zma-
wiać, np. najemnika za pe-
wną cenę.

jedneroy — generał.

jedn^oś: *^uni s^o fšyscy jedn^oś*.

jeśeń: *v jeśeńi m^orka dysca a k^o* —
żez byota.

jeśny — chętnie jedzący: *jeśno*
kura.

język: *k^oneż języka za pšev^o* —
dńika.

(na) jim^oent — zupełnie, doszczę-
tnie.

jinaksy — inny, inaczej wyglą-
dający.

jinsy — inny (nie ten).

jożyć še — płonąć, palić się.

judos — 1) zwinny: *a t^o ci ś neg^o*

judos, pšesk^oocyu t^on beŕek,

2) szelma: *ty judoše jeden!*

judosa (połić) — słomianą figurę
w W. Czwartek.

juści — jakże? (*a juści, ne sedb^om*
t^o? lub *jiści* — istotnie (*a*
jiści ze tak).

jyżyć še — przystawiać się zu-
chwale (jak jeż kolcami).

jyżeń — iskra pożarowa, *jyżyć*
še — miotać iskry: *ćiskać jy-*
żeńe.

ka, kady — gdzie, dokąd.

kačaya — powrozisko stare po-
skręcane i powikłane.

(chytojće) kaćici maćici na jap-
kak, wołają na chłopców, ni-
szczętych cudzy sad.

kalkul^oować — przemysliwać.

**kalvaryjoki* — buty w Kalwa-
ryi robione, niezgrabne, *na*
kijonce r^ooŕne.

**kančapa* — areszt.

kanf^oora — kamfora.

kavenceć — chorować nie w łóżku.

kazubek — z kory świerkowej
pudełko na borówki lub po-
ziomki, króbką.

kazna — cela więzienna, wię-
zienie.

kfandrac i kfęndrac — kwa-
drans.

kfaši na p^oolu — niepogoda jest
na dworze.

kfašny: jagby p^{ez} vbiu z^{emby},
toby štyry mile le^{ou}, ańby
še ne uobežrou.

kfotek: p^oo^{ebny} jak kfoteg na
k^{ozuxu}.

klajnikanty — drobiazgi.

klasę m^{ec} — dobre świadectwo
otrzymać.

klek^{otka} — rzegotka wielkoty-
godniowa.

kl^{esn^{on^c}} || zakl^{onkać} še — zapa-
dać się.

klupać — stukać.

kluski: dudu na baše —
dobre kluski na kfaše,
jesce lepe na uoleju,
pšyjže pahe d^{obr^oo^{že}}ju.
(jesce lepe na m^{o^{že}},
b^o p^o bžuxu ne b^{o^{že}}).

**ku^{en^k}* || ku^{en^c} — 1) gwóźdz nie-
zdatny, skrzywiony, 2) kłącz.
km^{inić} — oszukiwać, kłamać:
skm^{ini^u}o mu še — zawiodło
go.

korm: na korm — na tuczenie.

korpać — łątać; *korpaka* lub
korpašina.

kosańica — kazalnica.

k^{ombrat} — kamrat; *k^{ombracić}* —
żyć w kompanii z kim.

k^{omišny} — wojskowy, np. płaszcz,
chleb.

k^{on^{ec}}: t^o jesce dva k^{on^{ca}} d^o
teg^o t^{on^{ca}} — to jeszcze się
rychło nie stanie.

k^{obu}(x) — 1) snop nakrywają-
cy kopę zboża lub siana

w polu, 2) pióropusz woj-
skowy.

k^{obyua}: k^{obyua} mo na p^{okos},
a k^{on} na v^{ižis} (odmówienie
pokazania komu rzeczy ja-
kiejś).

(na) k^{obyukę} z^{av^ozać} — w ko-
kardkę, nie w węzelki.

k^{oxać}: ne k^{oxoj} še š n^{em} bar-
ž^o, b^o će z^{lize}, ne g^{nyvoj} še
š n^{em} barž^o, b^o će u^{osro}.

k^{opyrtka} sta^uać — na głowie sta-
wać i toczyć się w tem po-
łożeniu z pagórka.

k^{osa}: cyjo k^{osa} p^{yrso}, teg^o
m^{ęza} syrso.

k^{otos} — łóżko za piecem lub
w zawieszeniu.

k^{o^{že}} br^{ody} — grzybki żółte dro-
bne gromadkowe.

krakufki — wiązki drzewa su-
szonego sprzedawane w Kra-
kowie.

krapać, p^{okrap^ować}: dysc kra-
p^e, p^{okrapuje}.

krepinka — koronka, np. przy
sukni w obramowaniu.

k^{rentu} v^{entu} — kręcił wiercił.

kr^{ocka} — piędź, odległość koń-
ców palców skrajnych ręki.

krufki — kruchy.

krupy — 1) grad, 2) dyfterya,
zwana też śipka.

**kštok* — krtań.

kšyf — winien: *una t^{emu} niž ne
kšyva.

kšyśić lub *kšyžbić* — trzeźwić.

kšyvd^oovać se — narzekać.

**kud^oać* — mierzwić: *uoskudrany*,
p^ookudroy še.

**kupićel* — kupiec, który już coś
nabył.

kuša pl. t.: *na kuša jiš* — zbierać
kłosy po zbiorach (zbierają
komornicy dla siebie na
polach kmiecych).

kyrpouki — małe kierpee.

kytka — membrum virile.

kedy tedy — czasem, kiedyś:
jo ta pšće kedy tedy pšyde.

keuzać — poślizgiwać się na go-
łoledzi.

Kern^oozić še — kręcić się, wier-
cić się.

kidać — 1) wyrzucać: *kidaž gnuj*
ze stajne, 2) padać: *šnyk kido*.

**kikla* — płótnianka długa.

kikuac — wiklać, np. *niči ski-*
kuane, zakikuou še v byde.

kišić i kiścić: *skišane mlyk^o*.

laks^oovać, laksyrka — biegunka:
laksuje g^o.

langver langvera — 1) Landwehr,
2) groszowe placki białe po-
dlużne.

laska — plecionka pręciowa na
suszenie ryb albo jabłek i
gruszek.

Leck^oorona — Lanckorona.

**leg^oovać* — oddawać zapisem,
przeznaczyć.

Leğercyk — przewisko od służ-
by wojskowej w strzelcach
(Jäger $\Rightarrow$ leger).

lekomyšne, ne lekomyšne — nie
łatwo: *ne lekomyšne še ta c^o*
nojže.

lg^o — odwilż: *žišog jez lg^o*.
lgi: *t^o take dva drefka, c^o še*
kuže na v^oože, jak še mo jakē
kanēhe v^ož ab^o p^ood zelazne
t^oovary.

lofrovać — biegać.

**lonēc* — żelazo lane.

lub^oovać — służyć, smakować:
mne mašlonka ne lubuje, zaroz
me bžu b^ooli.

lucki — cudzy: *mo t^o na sf^o-*
*jem? jin^o *un jže na lucke*.

linonć — lunać: *dycz linon ne-*
sp^oožone.

liznonć s^oobom — przewrócić się,
pośliznąć się.

uava: *šonž na uave, p^oovýž uo*
sfy sprave — siadaj i mów, po
coś przyszedł.

**uamuzgać še* — wałęsać się.

uazęga — włóczęga.

uobęńs: *ale g^o t^o uobesuo* —
zgniewało go.

uoblyś = uobęńs.

uobuzać še — objeść się; *p^oobu-*
zać se — pojeść sobie.

uobryfka — zarobek uboczny,
napiwek.

uobyjś še smakem — nie sko-
sztować.

uobžondek — urządzenie (gminne).

uocyonić — odsłonić.

uodbyć — zadość uczynić, nasy-
cić się: *ne jyc pšorek, tem*

- niż nie uodbenżes, vejse lepi
chleba ji jyc.*
- uodbyt* — sprzedaż dobra: *dyż
uun mo veľgi uodbyt ve sklepe.*
- uodment*: na *uodmęńće* — na od-
ludziu.
- **uodńepaś*: *smag g^o uodńepot* —
odszedł go smak.
- uožyvacka* — chustka wielka do
odziewania się.
- uoflis* — rów.
- uoxlić še* — ocierać się o coś,
skrobać się.
- uoxylać*, oszczędzać, zostawiać
dla kogoś.
- (na) *uojcenas* — na ojczenasz,
na chwilkę: *pęńż uojcenasuf
ji čy zdrowaše.*
- uojić* — bić: *ale g^o zuojiu, pše-
uojiu g^o kijem.*
- **uok^oobylić še* — omylić się.
- uok^oovit* — okowita.
- uokrajek* — pierwsza deska z tra-
mu, dranica.
- uokrovek* — oczko ziemniaka wy-
krojone.
- uokurać* — wskórać, uzyskać.
- uolejander* — oleander.
- uoupić* — obłupić.
- uopacne* — na opak, przewro-
tnie.
- **uopecorka* — gruszka opieczona,
ususzona; *ponto voda z uope-
corek* — dalekie pokrewień-
stwo.
- uopserm^oovać* — szanować, np. u-
brania (łac. *observare*).
- uopkuażiny* i *uokuażiny* okładki
(książki, pugilaresu ...).
- **uopyštki* — resztki ze stołu.
- uorl^oop* — urlop.
- uoscepyżyć* — rozłożyć skrzydła.
- uoskfarek* — skwarek.
- uoskrańiny* — oskrobiny.
- uos^ooblivy* — odosobniony.
- **uosonguńć še* — oburzyć się.
- uostreńga* — ostreżyna.
- uotczyżacka* — dziurawa deszczu-
ka do odlania wody z kar-
tofli ugotowanych.
- **uotkużażyć* — zepsuć sobie opi-
nię, skończyć: *skokou, skokou,
jaze uotkużażyu, bo se zuo-
mou n^oogę.*
- uotprava* — komunia.
- uotuza* — odwaga: *zebrou še na
uotuzę ji p^ooset.*
- **uovyrać*: *byda g^o uovyro* — do-
kucza mu bieda.
- uovoc*: *ji nolepsy uov^ooc t^oo lixo
p^oom^ooc; zagniuy uov^ooc na
guv^oo p^oom^ooc.*
- uozerva* — rezerwa.
- uozgarńeńe* — spryt: *nijakeg^oo ni
mo uozgarńeńo.*
- uozńemuc še* — rozchorować się.
- **uožuńć še* — dać się oszukać.
- uomnes* — koniecznie, przemocą.
- uycyć* — marnować czas na le-
nistwie.
- uyska*: *bele jako uyska zańeše
d^oo pyska, jag in^oo jes c^oo.*
- uyskać še* — błyskać się.
- mać*: *jako mać, tako nać.*

mamlać — mówić niezrozumiale.

mańijok — dziwak.

maskara — maska.

maśnicka: *dał ci maśnickę vylizać?* — pytają dziecko, które się bezskutecznie poskarży.

matafijo — mania, zmiana usposobienia.

**materijalne p*ortki* — spodnie kolorowe, nie białe.

mazac — pędzel do wapna.

mazury — przenośnie: *k*ośba: p*osed na mazury, byuëm na mazurak.*

maż: *jeże jag z mażom* — powoli.

**męndraus* — przebiegły, mędrek.

męntol — medal.

mgleć, mglić — mdleć, mdlić.

młaskać — językiem zęby suwać.

młaka — moczary.

młocka — młócenie.

močka — przywar we fajce, sok tytoniowy.

*moder*ować* — stroić, ubierać się, zwłaszcza modnie.

moj: *iąg m*okry moj, zyt*o jag roj.*

mōndry: *mōndry jag Maćkuf k*ot, na pšypečku p*o p*omocku šfycę zjot.*

*m*oc*: *uo sf*oji m*ocy st*oji* — bez oparcia.

**m*oręga* — piega na jabłku: *m*oręg*ovate japk*o.*

*m*otyka*: *pšygaño m*otyka gracy, a uoba jednacy.*

*m*ozżeń* — modrzew.

mrauceć — miauczeć (o kocie w mareu).

mrek — smarkacz, malec.

**mr*okčić še* — zmierzchać się: *zmr*okčićuëm še || zn*ocyuëm še* — przyszedłem już nocą.

**mr*ověc* — mrówka.

mrus: *mrus taki, ze gvozda gvozde vypyžo.*

**msac* — zawodowiec w mszeniu ścian; *msyć* — zapychać mchem przestrzeń między belkami ściany.

muħa: *zjyż muħę, beżez moū ževuħę, jak ħr*oboka t*o ħuopoka.*

mutka (młódka) — młoda kura.

mućić: *mućiž na kšósce* — modlić się z książki.

**mydlik*ować* — mydlić oczy, oszukiwać.

myk: *jo za nēm, a un myk f p*ole.*

myħa — szelma (cz. *mrcha*).

mzyć, zēmznōńć — drzemać, zdrzemać się.

ńarka: *v b*oga vŷš, ńarkom ņyš* — *beże vŷš.*

ńeć: *ńeć sęns, zdańe: un ņi mo zdańo* — głupstwa robi; *~smys: mo smyz d*o teg*o* — on to potrafi zgrabnie zrobić; *jak še moće? jak *o mńe dboće; jak še mos? jak *o mńe dbos.*

ńerlavy — niechlujny.

Męńec: *p*osed Męńez na kańeńec kapusty kup*ować, ugryzua g*o muħa v dupe, mušou p*okut*ować.*

męnkawy — miękki.

*Mixou: p^o s^hęntem Mixale v^ool-
n^o paż ji na p^oovale* — wszę-
dzie.

mítfać še: v^omítfać sę f ciscę —
w ciżbę wejść.

nabyć še — przebywać gdzie aż
do syta: *dyżęm še juz d^ooż
nabyu v m^ośće*.

nacęscać — uczęszczać.

nadać — przynieść: *nadałi će
gżyśi (ćmośi, kaći)* — lichy cię
przyniosło.

*nadać še: 1) nadou mu še smag
d^o jodya* — wrócił mu smak;
2) *nadać še = nazdać še* (cz.
nadati se).

**nadaja: nadaja mo *u dupy čy
jaja*.

nadajać še — pysznić się, prze-
chwalać się: *tela še juz na-
daje, ze mo n^oovę sp^oodnięć*.
*napast^oovać: ne napastuj psa na
duże, ke ci niż ne važi* —
daj mu spokój.

naro^obać s cęm — zajmować się
czemś.

narug^oovać — „narukować“.

nasp^oożoć še — spodziewać się
(używane zwykle z przecze-
niem).

*nazdać še = nasp^oożoć še: uni še
ne nazdou, kęm go żyćiu*.

nodgr^oobek — nagrobek.

nodgr^ooda — nagroda.

**nolepsi: nolepsi tęmu, c^o niż
ni mo, b^o še vyspi ne vyżymo*,

*tęn c^o p^oośeje, myśli, ka t^o
p^oożeje*.

nol^ootki — śnieg z deszczem.

**nop^oożyć še* — domagać się, na-
pierać.

noselnik — naczólek w uprzęży
końskiej.

novrut: uo novrut pr^oośić — o po-
spěch prosić; gdy się upo-
mina posłańca, by prędko
wrócił, mówią: *a p^oopr^oośta
uo novrut*.

**nożać še* — broczyć po śniegu.

n^ooga, na n^oogak — pieszo: *p^o
p^ood n^oożu* — pod nogami: *ne
plęntoj mi še p^o p^ood n^oożu*.

n^oośić še — ubierać się: *un še
n^oośi p^o pańsku*.

**necudny* — mało urodziwy, li-
chy: *żimnoki teg^o lata necudne*.

**nenadany* — niezdarą.

**neprave* — nieprzyjemnie: *nepra-
ve ji t^o byuo, ześ t^o p^oo^oożou*.
*nescęśće: taki jak put^oora ne-
scęśće*.

**nesh^oodny* — niemały, spory.
něspur; forma *něsp^oory* używa-
ne tylko jako pluralis, nie
plur. tantum.

něśny, něśno kura — niosąca
często.

**nesh^oumytek* — brudny, zob. pod
ajvaj.

**něvadomy: něvadomęm sp^oos^o-
bęm* — tajemnie.

**něvdana* — niewstydnica, nie-
wstydnik.

nev^olo: *cuz mu t^o za nev^olo*
*byu*o *již* *ji p^oopr^ošić g^o* —
cóż mu to szkodziło ...

nev^olić — zniewalać, zmuszać.
nigdy: *bežez brou na šfenty nigdy*.
**nimotfoš* — szelma.

optret — ustępowe miejsce.

paćkać, napaćkać — napchać.

paćyć: *jez g^o na cem paćyć* — ma
majątek; *tu paćy a tam viži*.

paćyć z dopeln. — 1) szukać:
cegu ta paćys?.. *paćę mlyka*,
cy g^o ta jes c^oo jesce, 2) pil-
nować, baczyć: *paćoj se sf^o-*
jig žeciskuv ne m^oojk.

padać lub pedać — powiadać.

pańentać: *bežes ty pańentou*
žatk^oove vesele; *~kt^o či stryk*.

pamuoka — pomroka.

pańenka — biedronka (owad).

pański: *pańske casy se mo* —
złote czasy.

papšyca — laska młynkowa.

**parant^oovać se* — pehać się prze-
mocą.

paržon — parkan.

pażyć pana — udawać pana, ka-
walera.

paśeka — osada na polanie leś-
nej, przysiołek w lesie.

**patentol* — pensja inwalidy.

pe^ooua — pszczoła.

penetr^oovać — badać, przeglądać.

perpetyk — perpendykuł, waha-
dło zegarowe.

persona: *na persone* — z twarzy
(podobny do ...).

pežlyš — pecherz, brodawka,
wzdęcie naskórka.

pemppek — 1) pępek, 2) pączek
kwiatowy.

penžić, sponžać, p^ooponžać — pe-
dzić ...

plejzer^oovać — ranić: *splejzer^o-*
vaļi g^o v bitce.

plozder — plaster.

puavić se — kapać się.

puot — płaca: *na Saksag byu*
venksy puot.

pocfić se — pastwić się.

poć^oorki, p^oocyže — 1) korale, 2)
rózaniec, 3) pacierze: *na p^o-*
cyže jiš — pójść na katechiz-
mowy egzamin do proboszcza
przed zapowiedziami.

pol — 1) pal, 2) paliwo.

por — skwar, parno.

**portnognć* — drgnąć, ruszyć się:
čiscka byu, ze aņi portnognć.

**p^omknognć se* — posunąć się.

p^o: *cegu kces p^oo mne?*, *p^ooče-*
bujes c^oo p^oo mne?

**p^oocynić* — urzec, czary rzucić
na kogo.

p^oočisk^oovać — rzucać: *p^oočisn^o*
g^oo kaņēnen.

p^oočgzać — podnieść ciężar dla
poznania jego wagi.

p^ooča, ča — potrzeba.

p^oodać se na k^oog^o — być po-
pobnym do kogo.

p^oodetnognć — podsunąć, pode-
tknąć.

p^oodlećać: *p^oodlećauo g^oo c^oo-*

- śik* — coś go napadło, mania jakaś.
- p^oodliz^oować się* — przychlebiać się.
- p^ooduażnik* — drzewko wigilijne, wieszane u powały.
- *p^ood^oobecac się* — przyrzec, zgodzić się.
- p^oofsedni żęń: na p^oofsednie* — na codzien.
- *p^ooxybić: kum^ooče stuj, byo m^oozes p^ooxybić* — zawinić, strześcić głupstwo.
- p^oojęńce: ni mo p^oojęńco d^oo te-g^oo jak t^oo zrobić.*
- p^ooknadać* — skibę powtórnie odkładać.
- p^ooknamba* — uparciuch dokuczający.
- p^ookuśnok* — szatan.
- p^ookil* — póki.
- p^ooleń* — suszarnia nad piecem.
- p^oouednie robi p^oon, vécur se r^oobi s^om; puźni p^oouednie t^oo fcaśni vécur.*
- (na) p^oouy* — po połowie.
- p^oomocka* — mrok; *p^oo p^oomocku* — po ciemku.
- *p^oomęnkac* — nagnieść.
- p^oomęnić* — nazwać (*m^oano* — imię chrzestne).
- p^oonieħac* — zaprzestać, zaniechać.
- p^ooneżayk^oować* — świętować w poniedziałki.
- *p^oopadyjo* — gwałtownego usposobienia człowiek.
- (na) p^oopšyc i na p^oopšyk* — w poprzek.
- p^ooreńcne* — po drodze: *kup^oi^obyż mi ta śfyckę, b^oo ci beże p^ooreńcne.*
- p^oorvusyo* — powróćło.
- p^oosey: bes p^oosuy xlyb ne d^oosuy.*
- *p^ooskuadne* — zgrabnie.
- p^oosmykacka* — robota niższa, posługa.
- p^oosmyk^oować się* — 1) ciągnąć smykiem zwolna, 2) (przenosić) posuwać życie, pchać biedę.
- *p^oostavek* — kopa snopków w polu nakryta.
- p^oosuga: za p^oosugom jiś* — iść w służbie.
- *p^oosadać się: p^oosadauy mu se reńce* — popadały, np. od wiatru.
- p^ooścyl* — liście i szpilki drzew leśnych opadłe.
- p^ooščygać się* — strzec się bacznie.
- p^ootxlypca* — przychlebca.
- p^ootugmęń i p^ootomęń* — placek z pod płomienia.
- p^ootuxa* — zachęta, bodziec: *d^oo-pyr^oo uun mu dou p^ootuxę d^oo bilki.*
- p^ooturać* — poniewierać, *p^ooturadyo* — popychadło.
- p^ooviduy* — powidło.
- p^oovixer* — człowiek bez zastanowienia się działający.
- p^oovyžyć = zvyžyć.*

(lo) p^oznaki — od oka, niby to.

p^ozv^olić: na nic czy (3) roli jak se kt^o p^ozv^oli.

*p^ožn^ozić se — wziąć coś bez pytania o pozwolenie.

p^ožyc^o: brytfy, k^ona ani baby t^o se ne p^ožyco.

pranty^ovać — praktykować.

pr^ontki — gwałtowny, nerwowy (tylko w tem znaczeniu).

provda: tako pravda jak se kury b^oduy; tako provda jak f p^ose-toku v^oda.

pr^obant (do czego) — świadomy, obeznany.

pr^ośce — prawie: pr^ośce c^o żęń; calutki pr^ośce tyżęń.

*pr^otekt^ovać — popierać.

pruzny: pruzno m^ova; p^o pruznicy — na próżno.

prużnok — 1) malec, wyrostek, 2) leniwiec, opieszalec.

p^osi: kt^o ne suxo uojca, matki, ten suxo p^ose skury; kas se vleceće jak p^ose sfendy?

p^ośnić se, p^o-ze-p^ośnić se — ze-psuć się: zep^ośni^oaż mi se Maryśu, cośikci r^oob^oota juz ne j^oże jak p^ośożi.

p^osomać — zakłęcie: a p^osomaż je-dna ta.

p^osebrać se: p^osebrayo ci se r^o-b^ooty, ześ se v^ožn d^o targa^ono pap^oryru? — nie miałeś nic innego do roboty, ześ ...

p^osećisk^ovać — przerzucać.

p^osećiv^oć se: tela se temu up^oseći-vo^o — ganił, wyszukiwał wady.

p^osejinacyć lub p^osežnacyć — zmienić, przekręcić.

*p^osekucny — dokuczliwy, przykry.

p^osep^oo^ovežec — przemówić, zacząć mówić: jag jin^o żeck^o p^osep^oo^oy.

p^osepr^oos^oene: s p^osepr^oos^oenem vos starsyg ji tyk sf^oentyg uobrazuf.

*p^osestanek — przystanek kolejowy, przerwa.

p^osest^oomepe^one: na p^osest^oomp^one — na chwilę.

p^osetf^oyrać so — co chwila wchodzić i wychodzić przez drzwi.

p^osets^oobek: na p^osets^oopku — na przedzie, przed sobą.

*p^osebyr^oχ^ovać — przewyższać.

p^osev^ožs — przewyciężyć: jeden ne p^osevežne f^osystkik.

*p^osezg^ozebić — wysmagać kijem.

*p^osez^ook, na p^osez^ook — za rok.

p^osežyrad^oo, p^osežyrotk^o — zwierciadło.

p^osyb^oorg^ovać — poczekać reszty należytości, np. t^o za t^o uośem centuv a jo m^om jin^o p^oenć, t^o mi musiće p^osyb^oorg^ovać te cy centy.

p^osybyrać se d^o g^oovy — trapić się, przejmować się myślami przykreml.

*p^osyćyr — beczka niska i szeroka.

p^osygašne — garść.

pšyješ: *juz mi se pšyjaduo t^o fćog^{ue} uazęne* — znudziło mi się ...

*pšyk*olank*ovać* — przycisnąć kolanami do ziemi: *pšyk*olank*ovou g^o i tag g^o biu ji biu*.

**pšypšyć* — zaprzeczyć komu coś: *pšypar mi pęń (5) cęntuf*.

pšypytać se do kogo — zawrzeć z kimś znajomość, przycześcić się.

pšyskšynić lub *pšyskšyńonć* — przycisnąć do muru, zmusić.

pšystać: *pšystou d^o M^oskołi* — przeszedł na stronę ...

pšystawić se — stawić czoło: *pšystaviu se jag ze šykyrom*.

pšystusić lub *pšypšyć d^o stusu* = *pšyskšynić*: **un se ta vypyrou, ale jag g^o pšystusiłi, tag jem provdę zeznou*.

**pšytažnć* — przyciągnąć.

pšytarać — zdeptać.

**pšy*ucyć*: *jak se kt^o pšy*ucy, t^o špi a mrucy*.

pšyvílijo — przywilej; przyzwyczajenie, nawyk: **un mo takę pšyvílijo, c^o jag mo duz^o godać, t^o se nopš*oži ze čy razy kšęnkne*.

ptosek: *bežes sukać ptoška, p^ozbęžez vouoska; ne teg^o ptoški, c^o jig v^y, jin^o teg^o, c^o jig zjy*.

pu — pół: *pućent półcent (= 1 halerz), pukforće* — półkwarcie, *pun*oczek* — północ.

**puž*ovać* — wymyślać kogo.

pularys — sakiewka.

purtnć se = *perdnć se*.

pustaćizna — puszcza, puste miejsce: *vyrombałi laz ji teros tako pustaćizna*.

pyżyć se: *neb^o se pyży, neb^o jes p^oopyžone* — drobne chmurki się rozrzucają po niebie.

pečony: *taki ten pečony, jaki tamten važony* — obaj nie niewarci.

pek^o: *ji f pękle d^oobze, jak se kt^o pšy*ucy*.

pekty, na pęky — pieszo.

pes: *pes p^ooty ne zjy, p^ooki ne *utolo; kozou pes ps^oju (pon ps^oju) a pez uogon^oju; c^o pes t^o burek; c^o pes t^o z jinse fši. pism^o: kt^o se zno na pišne, ten se nopš^oody d^o pęk^o d^ocišne*.

pitrać — dusić mięso przy pieczeniu.

pęntek: *taki pęnteg jak ji šfęntek. pykny, na pykne* — zupełnie, na zawsze: *na pyknem se zabocyu*.

radę dać komu — pokonać.

rado se p^opravić — zwykło się polepszyć.

*rajz*ovać* — podróżować.

rażny — szybki, chyży.

**rebulant* — buntownik.

rek lub *sušne* — słuszenie: *ne reg mi* — nieprzyjemnie mi ...

repećić — krzątać się: *repećiu k^ole neg^o ke byu ž^oory*;

naprawiać; nazwisko rodowe
Repeć.

*robysť**o — grabież.

ros: f te razy — wtem; *jesce roz*
věnksy lub *jesce ros tag vělji* —
dwa razy większy; *ros kela*
cos — od czasu do czasu,
rzadko; *roz* — zupełnie: *zr*o-*
*biu mi buty, ale t*o roz d*obze.*

**rotać se* — spodziewać się, li-
czyć sobie.

*r*olo* — obszar ziemi 40 mor-
gów, mający zawsze swą na-
zwę, np. *Malkufka*, *Kużęń-*
cufka ...; dzieli się na *ćfar-*
czny; *r*olo mać, kt*o ji *umy*
radę dać.

*r*osa: p*oty nie beże ćpue r*osy,*
*p*okil nie zęndu na niebe k*osy.*

*r*osić (lę)* — moczyć na rosie.

*r*ozum: r*ozum moć?* — jesteście
przytomny?

*r*ozumieć cemu: *un temu nie r*o-*
zumy — nie zna się na tem;
*nie r*ozumy żęćiskom* — nie u-
mie dzieci bawić.

**ruf* — miejsce liczb w wyciągu
loteryjnym, np. *na bryński*
byu poutka na drugę rufę.

**rus* — śledź moskal.

Ruśnok i Rusnok — Rusin.

ruvne — również: **un d*obry, ale*
*taj *una ruvne nie zuo.*

rykać — krzyczeć na kogo: *vujd*
ryko na luži.

rykter — wójt (w Lanckoronie
i na Podmieściu).

*rypać, p*orypać* — 1) odwalić
trochę wapna ze ściany bie-
lonej, 2) najeść się: *p*orypou*
se věcur; *vyrypać* — obić kogo.

*sac*oblivy* — oszczędny: *tela sa-*
*c*oblivo c*o ani na mak*ove*
*žork*o nie p*opuści nic s župy.*

**saćyć* — rozróżniać (litery): *saćy*
na lamętožu; *zesaćyć še* —
spoznać się, rozemnać się.

*sadyo: jak se kt*o p*ojy a nie lęze,*
*t*o mu še sadyo nie vybže.*

sakompak — ze wszystkim.

*saliter*ovać* — pozdrawiać zwy-
czajem wojskowym.

sapka — gęsta zacierka.

**sapytk*ovać še* — mordować się.

scyżyć zęmy — pokazywać zęby.

Parafraza kolędy: *A fc*ora*
*z věc*ora pšysu d*o mne zm*o-*
ra, vyscyžyua zęmy, kćaua
mi daž gęmy.

sekret: sekret męć s kęm — zmó-
wić się z kim w tajemnicy.

*seplęnić i sep*olić* — szeplenić.

sfond, sfężyć — smąd, smędzić.

sfyż: ani sfyžu dyžu zo nem —
ani śladu po ...

skapki, na skapki — odrobinami
(dług spłacić); *zesed na ska-*
pki = *skapou* — stracił, zban-
krutował.

skapnōć — umrzeć (o żydach),
zdechnąć (o bydle).

skarupa — skorupa.

skfyrceć — syczeć (np. topiąca
się słonina).

skuapnōnć = zjeść *véla tela* — zjeść odrobinę w pośpiechu, resztę zostawić.

skm^oś — niby: *skm^oż d^o k^oścoŋu p^ooseda^o a^o un^o se p^oo-gziŋ za żyfkami*.

skr^oobnōnć — 1) uderzyć: *skr^oobnōn g^o biceŋ*, 2) kosztować: *t^o ce skr^oobne ze čy rēnske*.

**skrm^oodlać se* albo *skrudlić se* — leść zwolna.

**skruj mēc* = *chropkę mēc* — pragnąć, czekać na sposobność, by komu złego co zrobić, np. *jo mōm skruj na t^o p^oole, jobem je kupiŋ; t^o un mu zr^oobiŋ, b^o un już mōu do-wn^o skruj na neg^o*.

**skrypcyjo* = *spisne* — konskrypcya.

**skupne*: *p^o skupnem chożić* — za kupnem chodzić.

skipeć — wylać się skutkiem wrzenia.

suōneck^o: *suōneck^o sfyćić, vyliz dupe kyćić*.

smark || śpik — smarkacz, malec.

**smarkatka* — chustka do nosa.

smaty — brudy do prania.

smēt — śwęd.

smoścać se — marszczyć się.

sm^oolny: *mo sm^oolne rēnce*.

smykać liśce — zesmykiwać liście (zwykle olszynowe na paszę dla bydła).

**smyktać* — przewracać kartki książki.

smyrać — lechtać.

**sn^ookčić* — szukać, powąchiwać.

**socać* — rozrzucać (pieniądze), trwonić; *fsocać, vysocać* — wsuwać, wysuwać.

soŋvijo — szalwia: *ne p^oom^ooze ji soŋvijo, jak se śmerć k^oole dupy ŋoŋvijo*.

sosyna — grube sitowie, używane na podbicia sufitów.

sōnt: *zrubmy sōnt, p^oożmy sōnt*.

sp^oor^o — szybko.

správać se komu — zdawać sprawę, uniewinniać się.

spuŋka: *spuŋka nolepso v gorku; d^o spuŋeg mēc* — do spółki.

**spisne* — spis: *ŋorganista już x^oożi p^o spisnem* (przed Wielkanocą).

**spyrny* — uparty, trudny.

sracka — biegunka.

srać: *vysrou se, ne dou se, zabili g^o, ŋućyk; srali g^ooli, żyż g^o b^ooli, graż mu bedō, już g^o bedō*.

**Srou* — Sruł.

**stebn^oovać* — obszyć brzeg (np. chusteczki).

st^oopyrceć — sterczeć; *vyst^oopyrcyć* przechodn. — wystawić: *jin^o rēnce z v^oody vyst^oopyrcyŋ*.

strēnt mēż d^o k^oog^o — wstępować po drodze.

struzo — straż.

stryx^oovać — linią zrównać zboże mierzone z brzegiem miary.

stryś — lód cienki: *stryś jus xyćiu v*odę*.

styl — rękojeść młotka.

*stylisk*o* — rękojeść kopaczki.

**styr*o*lić se* — wspinać się na górę.

suxać — 1) spowiadać, 2) *kt*o nie suxo uojca matki, t*en suxo p*se skury*.

suxalnica — konfesyonał.

suxo — przegrana w karty w grze w „palki“, jeśli nie naliczy nawet 33.

sukać: *sukoj fs*endy, znojżes k*endy*.

**supra*it*ovać i supra*iter*ovać* — superarbitrować.

susyc: *susyc k*og*o* — naprzykrzać się komu.

*susyc z*emby* — śmiać się.

suzba — służba: *za suzbom x*o-żić* — mieć jedną nogawkę na cholewie, a drugą za cholewą.

suzyć: *sus panu v*er*ne, un ci za t*o p*er*dn*o*.

sypuacka — szukanie.

sypuac se — szukać przy sobie czegoś: *vysypuou se d*o cna* — wydał pieniądze do grosza.

syżyna — szerokość.

**scy*ovok* — nocnik.

ścelcy — czyhać na kogo: **un jin*o ścelcy, c*oby g*o d*opot*.

ścorac se — uwalac się błotem.

ścybać — nawlekać, np. grzyby na nitkę.

śfadom: *p*o śfadom*u* — świa-domie.

śfat: *d*o śfata p*o r*ozum, d*o xau*py p*o p*inonze*.

śfenty: *za k*em Pon Buk, t*o ji fsyscy śfenci; uoba śfenci a kazdy k*reñci*.

śfidrygou — sowizdrzał.

*śfi*na*: *d*obro śfi*na t*o zjy ji s cebżycka*.

*śfyrc*ki* — łyż: *jaze mu śfyrc*ki v uocak stan*eny*.

ślebedny — swobodny.

ślypac — spoglądać natrętnie.

ślypeć — ćma (pokojowa, nie leśna).

ślys: *c*o t*o jez, ne vyloz a ślos? ślaz*.

śliva: *kt*o x*ożi na ślivy, byvo nesc*estlivy*.

**śmatrac* — umieć słabo: *uñ ta śmatro tr*oskę p*o m*ęm*ecku*.

śmauy: *kt*o śmauy, mo bzu ne mauy*.

*śm*erć*: *p*os*ed jak p*o śm*erć; m*ne hav juz jin*o cy ćferci d*o śm*erci; śm*erż ne*uzyto, beże, ne pyto*.

śmoć se: *kt*o se śmeje, t*en gupeje*.

*śm*ý*: *ze śm*ýxu vnet p*syże d*o g*żyxu*.

śnupać — zażywać tabakę.

śnot — pień drzewa.

śoć: *kt*o c*o p*ośeje, myśli, ka t*o p*ośeje*.

**śpas*ovny* — żartowniś.

śpik zob. *smark*.

**śud*uac* — siłać: **uśud*ou g*o — opętał go*.

**šurać* — lać: *ale se dysc šuro*;
stanqn se na druge jì šuro.

štyrnoł — trznadel.

šyr^oota: *šyr^oota mo pyzg jag*
vr^oota.

šyr^ootka — 1) stokrótka, 2) gęsia
skórka od zimna: *zmož jaze*
šyr^ootki na neg^o vylazny (vy-
sk^oocyu).

**ščemy* — graty, sprzęty domowe.

ščymać še — wstrzymać się: *ščy-*
moj še z bulani — zaczekaj,
niech ci się nie spieszy.

šolka — blaszanka żołnierska na
rosół.

šuścić — szeleścić.

**tažnqc* — ciągnąć: *pšytažnqn*
g^o — docapił go.

talarek — 1) srebrny reński; 2)
plasterek, np. ogórka, mar-
chwi i t. p.

tal^oować — dzielić.

tańc^oować: *suoneck^o tańcuje* —
przy zachodzie słońce obra-
ca się w niedzielę wielkano-
cną z radości według mnie-
mania ludu.

tańi: *za tańe piñonze psi męso*
jeżo.

taras, tarasy — śmieci; *taraścić* —
śmiecić; *tartaścić* — niszczyć:
zoñnyže stertašili zyl^o.

tedańsy — rówieśnik.

terńin: *na terńine g^o čymo* —
zwleka, zawodzi go.

tlorka — belka zgniła lub spa-
lona.

tuamścić — tłumić, dławić: *pšy-*
tuamšiu me d^o śčany; *vlos*
f čisckę jì zatyuamšili g^o na
šmerć.

toplać še — brodzić po kałuży
(dzieci): **utoploy še* — zma-
czał ubranie w wodzie.

tragac — taczki bez bocznych
desek.

trašport — transport.

trescka — trzcina pusta, kij wy-
drażony, np. laska bzu.

tręnk — tynk.

tręnk^oować — tynkować.

tręndać — krzątać się, biegać.

trfać — zważać: **un t^o na niž*
ne trfo, *penži d^o r^oob^ooty*,
**ožbyž byu x^oory ne vēm jak*.

**tr^ocić* — kruszyć, drobić: *na-*
tr^oćiu žleba.

tr^oćina lub *tr^ot* — okruszyna.

tr^oješ — Lysimachia vulg.: *jag*
zak^ofitne tr^oješ, *t^o jes c^o p^oješ*.

trudna — trumna.

trunqc — drgnąć, ruszyć się.

tuka — tłuczenie lnu.

turb^oować še — kłopotać się: *ne*
turbuj še miuy Kuba, *uodnojže*
še t^ooja zguba.

tyrać — poniewierać.

tyrlikać — rzucać (kółkiem).

tyrlikać še — staczać się.

tyrmańić, *uostyrmańić* — prze-
puścić (pieniądze).

tyrm^oość lub *drauścić* — ściskać.

tyrpac — szarpać.

tyścić, *d^otyśać* — nalegać, na-

- glic: *cus tak tyśiz na mñe, dyć ci ñe gvoñtu tyk pñeñzy.*
- *ućinka* — ostrze przy kowadle do ucinania drutu.
- *udać pñeñze* — puścić w obieg fałszywe pieniądze.
- *udatny* — zgrabny.
- *uďośpěsyć śe* — pospieszyć się przed innymi.
- *udracyjo* — strapienie.
- *uďr*ovać śe* — droczyć się.
- *udry bez *udry* — z wielkim tarciem.
- *ugañacka* — uganianie, ciągłe zajęcie ruchowe.
- *uganiać śe za cęm* — krzątać się.
- *uģibać śe* — 1) zginać się: *żelony m*osteceg uģibo śe* (początek śpiewki), 2) zagiąć, zakasać.
- *Uħerek* (nazwa rodowa) (cz. *Uher, Uhry*).
- *uħręm*ovać* — kuleć, utykać.
- *uħylać* — usuwać.
- *un*owić, vyn*owić, zn*owić* — zmyślić.
- *uśfatcyć* — spostrzec, dostrzec.
- *uślakćić* — 1) zranić, zadać cios moralny; 2) zwałać, np. **uślakćiućem se p*ortki*.
- *ustyg*ovać* — żalić się, narzekać.
- *uwaź*ovać* — obserwować.
- *uwogę męć nat ĳim* — mieć wzgląd.
- *uwr*oće* — ubocze.
- vaģić* — zawadzać: *cus ĳi t*o vaģi?*
- vag*ovać śe* — lękać się.
- *vajceć* — narzekać.
- valek || voñek* — walek, walec.
- valk*ovać: magl*ovñicqm vyvoñk*ovać.*
- valny* — tęgi, np. chłopak.
- *vant*ovać, p*odvant*ovać* — podważyć: *zñoģęje p*odvant*ovałi ĳvi.*
- vażyć: zavażyģ bitkę* — wszcząć bójkę; *p*ovażyć śę s ĳem* — poczubić się: *s ĳem vaģys? zęmnqm?*
- vħyrać śe* — wnosić się do nowego mieszkania.
- vele* — wedle, według.
- vereda* — obrzydliwiec, wstrętny.
- veredny* — bezwstydnny, brzydki.
- vesele: veselo na fñle, a bydy na zafse.*
- vñoć: b*ołi me c*ośig na vñoću lub f* s*oģe* — wewnątrz.
- volur* — wartość, znaczenie.
- v*ocymęñu* (przysłówkowo) — w okamgnieniu.
- v*olaśka* — byle gdzie.
- v*olaśkedy* — byle kiedy.
- v*olny: stare cęnty uod n*oveģ*o r*oku ĳuz ñe v*olne* — są bez wartości.
- v*ozacka* — ślizgawka.
- vğnać* — wachać, pachnąć: *cęm myođuħa vğño ĳag ĳiģe d*o ślubu? n*oģem.*
- vr*oģić śe* — brzydzić się.
- vulo: p*oģmy na vulo b*oģę* — cokolwiek będzie, chodźmy;

*uostou na wuli b*oski* — pozostał na opatrności Boga.
wybyrać — składkę zbierać (na kościół ...) w kościele.
vycewauy (tylko jako przymiotnik) — zeschnięty, np. chleb czerstwy.
*vycnōnć, vycyt*ować* — przypominać, wytknąć: *jo či ta nie vycnōn, teg*o zem či p*ożycyū.*
vyčfika — przeciwieństwo.
vydać se — wyjść za mąż: *teros se vydo ji šfina, jag jin*o pšy ni pitenžy skšyňa.*
vydažony — udały: *χlyb jakisig ne vydažony; jo kaľika, alež ji ty nie taki strašne vydažony.*
vyžiwac — bawić się, igrać, kaprysić.
**vyžiwiska || šprēnse* — głupstwa dziecinne.
**vyg*ozić, zg*ozić* — wygodzić komu.
*vyk*ozić se* — wyleść: *nō pšecēzeš se vyk*ozić s teg*o ųuska; vyk*ozić se na ųusk*o.*
**vymanić c*oś* — wymyślić.
vymanić se lub namanić se — zjawić się: *jin*o p*osfysou, zaros se vymaniū.*
vymsknōnć se — wysunąć się (z ręki), wypaść.
vyryχlić se — wyrwać się.
vystać — wystarczyć.
vytrfać — minąć: *nie vytrfauo tēmu ani čy mēšōnce.*

**vyvorχać: vys*olić c*oś na kēm* — wykpić, wyłudzić.
vzguēmpš — na głębokość.
vžecōnica — jaszczurka.
**vēcysće* — wiecznie, na zawsze.
*vēžec: kt*o g*o ta ųy, c*o *un myšli; c*o ųys, t*o se zjyc; vēm t*o š neg*o* — od niego.
*vēk*ować* — wiecznie istnieć, zbyt długo gdzieś bawić: *a dyž jo tu f ty χaupe vēk*ovou ne bedē.*
vēľgi, vēľgosny — wielki.
vēs: kaz matka? pēže na fši.
vēsňany — wiosenny.
vētek — nów księżyc.
vīdek — 1) widno: **o juz vīdek = rano,* 2) miejsce widoczne: **un mo χaupe na vīdeku.*
vīžec: na vīži Buk — na ślepo, na chybił trafił: *na χyba trefa.*
vīlcy — mo (lub *p*ouknōn*) *vīlcq k*oś f s*obe* — powolny, le dwie ze się obróci.
*vīlk: ųo vīlku godomy, a vīlk p*ode žvāni.*
*vīn*ovaty* — winny, oskarżony.
**vīvant* — taksamo: *taki som χudy nīski, vīvant jag Jagňyscyn Juzek.*
**vōžba* — wiążba, wiązanie, spojenie.
ųyr — wierzch, szczyt góry.
ųyrχouek || ųyrsoųek — wierzchołek (drzewa).
*za: ne pytajo se za c*o mos,*

*jin^o za c^o dos; za psa dru-
ga* — daremna droga.

zacuŋna, zacuŋnić — zasłona, za-
słonić.

zadać — naddać, dać za wiele:
zadou ni 5 centuf.

**zadytkać się* — zagapić się.

zaxycić — zająć, np. dłużnikowi
nie wypłacić jego należitości
lub sekwestr położyć.

Zak^oopano — Zakopane.

zauŋacka — powód pozorny, pre-
tekst.

zauopuscuŋny — opuszczony, za-
niedbany.

zapaŋentać się — zamyślić się,
onieprzutomnieć.

zapšycać — zaprzeczać.

zarošinek — zaraz.

zastrojać się — zabierać się do
czego.

**zavortnuć się k^ole ceg^o* — za-
kręcić się.

zažinuć — przejąć, opanować,
zaskoczyć kogo, np. słowem
jakiemś, że ten zgłupieje.

zbereże — zbytki.

**zbognuć się* — przypomnieć
sobie.

zborać || zezborać — zwodzić, za-
wodzić.

zbr^oojny — zuchwały.

zbyrkać — brząkać, np. szablą.

zbywać się, pšezbywać się — kłócić
się: *uadnie t^o, zeby się žecku
z matkqm zbyvau?*

zbyrki — zbiory, żniwo.

zdać się — 1) przydać się, też
zezdać się; 2) spodobać się:
*jak się nie zdo brudn^o, t^o ji
boyo trudn^o.*

zdaŋe — rozum, myśl rozsą-
dna: *mos ty zdaŋe, takemu
žecku dawaž nuz d^o rękki?*

zdebel — zuchwalec.

zdrukkać — popijać do kogo (od
zawołania: *zdruf! puf!*).

**zduwać* — zwymyslać kogo.

zžvigać się — zmordować się dźwi-
ganiem.

**zeb^oożyć* — prosić, żebrać.

zeznać się — przyznać się, zgło-
sić się: *zeznou się, c^o puže.*

žemsknuć — umknąć.

žemznuć — zdrzemnąć się.

žendra = opiłki żelaza.

zgaŋać co na kogo — złożyć na
kogo (winę).

**zguembny* — trudny.

zgrabaye (reŋce) — skostniałe
od zimna.

zgženda — zrzęda.

zgižnuć się — tłumem uderzyć:
žšyscy się naroz zgižnehi.

**zleptażyć* — sklecić, z biedy
coś wybudować.

**žuemek* — ułamek żelaza.

žuotufka — moneta dawna
(25 cent.).

zmogać się — silić się: *zmogo się na
godaŋe, a nižag mu t^o nie jiže.*

zmortfystaŋe — resurekcyja: *na
zmortfystaŋe* — na wieczór
W. Soboty.

zmuda, zmużina — chudy, słaby.
znany — 1) znajomy: *un jes se mnom d'obže znany*; 2) obeznany z czymś: *un jes f tem juz znany*.

zn'ovaś || zn'ovuś — znów.

zoco: v zocy mēć — szanować, poważać.

zocqntek — początek.

zodr'oś — zazdrość: *pšez zodr'oś nimo d'oś, uoż mo vency jag mu p'oča*.

zokōuka — zachcenie: *dejze mu na zokōukę*.

zopqminki — zapomnienie: *p'osuo v zopqminki* (= *pšesuo do-vn'ościami*).

zostać uo c'o — starać się o coś, pragnąć.

zostępkī, na zostępkī — aby zastąpić.

Zovuj — Zawoja.

zomp: na jedneg'o zēmba — od-robinę (jadła).

z'olić — moczyć w cebrzyku surowe płótno posypane popiołem.

zrazu — z początku: *zrażicek, d'o zrażicka* — odrazu.

zrępk'oōviny || strępk'oōviny — zaręczyny.

zvlyć se s kēm: p'ožgmno byua ževuža, p'oki se ne zvlekua s tēmī zomyžyskami.

zvortać se — opłacić się: *zvortnē'o mu se štyry reńske*.

zv'ožijos — 1 kwietnia (Prima Aprilis), zwodziciel.

zvycajny s cēm — przywykły do czego.

zvżyć (= *p'ovyżyć*) — zdelikacować (przez schlebianie).

zvijadeuko — zwój, np. nici.

zydek — kozik, nóż kieszonkowy.

**zyrny* — chętny do jedzenia: *k'oń zyrny*.

zyt: cyś ty t'o zyt, ześ f copce; zyt kšcōny a vīlk v leśe x'o-vany t'o zafse nicp'otēm.

zyv'obyće — żywot.

žander i žandar — żandarm.

žimno — febra: *jak ci žimn'o, t'o bžij piln'o*.

**žlić se* — złościć się, gniewać się.

žobać — jeść powolnie, *nežetelne*.

žopać — marudzić, krzyczeć; *zažopać* — zakrzyczeć kogo.

žorać — zazdrośnie spoglądać.

žr'ok — wzrok.

žvańdać — mówić narzekająco.

žvęnk'ovać — głośno przeżuwać.

žec: ne žez mu t'o — nie przystoi mu.

**žēnistā* — żołnierz z pułku inżynierskiego.

žnōć kēm uo žēnē — obalić kogo.

žos — ochota, myśl wesola: *pon kaprol žiž ni majo žozu, c'o-šik skfašnauy; ale se uožešpyvou, mo žišog žos*.

žgmny — spory, duży: *žgmny kavou žleba*.

żondek — 1) rząd w zagonie, 2) żyć: *mouem c*ośig żyć na p*opšyc.*
 wiersz w zwrotce. żyć — pośladek: *vytřiz mř żyć;*
 żońca — rządcą. dupa żyć *kozaua še uoppyżyć.*

Kilka wyrazów ogólnopolskich, nieużywanych w Sułkowicach lub używanych w odmiennem znaczeniu:

dotychczas: wyrażone przez —	trwały — <i>vyčymauy, uotrfauy.</i>
<i>d*otela.</i>	walać — <i>babrać.</i>
gaj: <i>gaj</i> tylko w znaczeniu	widok — <i>p*ożręne: z Leck*oręń-</i>
'drzewa', 'gaj' prawdziwy na-	<i>ske gury t*o jez uadne p*o-</i>
zywany najczęściej od rodzaju	<i>żręne; vřdek</i> ma znaczenie
drzew: <i>bżeżina, smrecyna ...</i>	'miejsca otwartego, widocz-
grabić — <i>rab*ovać; grabić</i> znane	negu, samotnego', np. <i>xaupa</i>
tylko w znaczeniu 'zamiatać	<i>jeg*o st*oji na vřdeku</i> — odo-
grabiami', <i>zgrab*ovać</i> — zmiatać.	sobniona.
grabież — sułk. <i>robystf*o.</i>	ziarno: <i>żarn*o</i> wyłącznie w zna-
jać się — sułk. <i>żytać še.</i>	czeniu zbiorowem, jako jedno-
maż — <i>xuop: Jantcyn xuop, muj</i>	stka: <i>żork*o.</i>
<i>xuop.</i>	żak — <i>zocek</i> tylko zdrobniale
oskard — <i>uosenka.</i>	i to na oznaczenie 'kołędnika
prędkie, szybkie — <i>rażny.</i>	wielkanocnego'.
pstry — <i>sr*okaty.</i>	żerdź — <i>zyrtka.</i>
raczej — <i>lepi, lepsi.</i>	żona — <i>baba: Jusk*ova baba,</i>
rola — <i>żęma; r*olo</i> tylko w zna-	<i>m*oja baba.</i>
czeniu miary: 40 morgów.	Zaimek 'inny' oddany dwie-
siemię w l. mn. — <i>żorka, na-</i>	ma formami: <i>jřnsy</i> — nie ten,
<i>şonka.</i>	<i>jřnaksy</i> — nie taki.